

SOBRE BEATRIU FERNÁNDEZ DE CÓRDOBA (1523-1553) I LA SEVA FAMÍLIA

per Joan YEGUAS

Beatriu era filla de Luis Fernández de Córdoba i Figueroa, comte de Cabra i senyor de Baena, i de la seva muller Elvira Fernández de Córdoba, duquessa de Sessa. L'avi matern de Beatriu fou Gonzalo Fernández de Córdoba, el gran capità. Aquest estudi aporta nova documentació al respecte de la seva vida i la del seu marit, Ferran Folc de Cardona-Anglesola (1521-1571), i pretèn revaloritzar les seves figures com a personatges d'interès històric des del punt de vista cultural.

EL TESTAMENT I L'INVENTARI DE BÉNS.

Segons l'epígraf de la seva tomba, Beatriu va morir el 9 d'agost del 1553, als 30 anys d'edat; per tant, hauria nascut vers el 1523. Segons Molas Ribalta, Beatriu va morir al monestir dels monjos jerònims a la Vall d'Hebró, a Barcelona.¹ Poc abans de morir, el 2 de juliol del 1553, Beatriu ordena les seves últimes voluntats.² Beatriu nomena a 6 marmessors: el seu marit Ferran; el seu germà Gonzalo, esmentat com a duc de Sessa³; sa germana Francisca, la marquesa de Gibraleón; l'inquisidor de Catalunya, Diego Sarmiento; el mestre de sagrada

---

1.- Pere MOLAS RIBALTA, "Els comtes de Palamós a l'edat moderna", a *Estudis del Baix Empordà*, 16, Sant Feliu de Guíxols, 1997, pàg. 45.

2.- Vegeu el document 3.

3.- Gonzalo Fernández de Córdoba i Figueroa fou el III duc de Sessa fins a la seva mort a l'any 1578, a partir de llavors passa el ducat a propietat del seu nebot, fill de Beatriu, Antoni Folc de Cardona-Anglesola. Vegeu: Fausto NICOLINI, "Gonzalo Fernández de Córdoba III duca de Sessa e Andria", a *Japigia*, IV (pàg. 237-280) i V (pàg. 69-102), Lecce, 1933-1934.

teologia i guardià del convent de Sant Francesc de Barcelona, Rafael Manegat; i el governador de Catalunya, Pere de Cardona. Beatriu esmenta que era parroquiana de l'església dels Sants Just i Pastor a Barcelona, amb què manifesta una residència habitual a la capital catalana, i, per efecte indirecte, ens informa que la residència a Bellpuig seria una cosa secundària o ocasional. Segons l'inventari *post-mortem* de Beatriu, la difunta habitava al carrer Ample de Barcelona, segurament al palau Sessa.⁴

Beatriu féu deixes immediates per valor de 3.880 ducats: 2.500 ducats per Agnès de Gavarra (o Gomarra), que curava dels seus fills, i de la seva neboda; 800 ducats per Maria i Caterina de Mercado; 300 ducats pel rescat de cristians captius; i 275 ducats pagats en lliures barcelonines (concretament eren 330 lliures, pagadores: 100 lliures pel casament de Margarida Ciurana i Maria de Onaya, 200 lliures per les criades Margarideta i Magina, i 30 lliures per Isabel Genera). A part de tenir les 9 senyores o noies al seu servei, Beatriu també tenia un parell d'esclaves que quedarien lliures a la seva mort, les germanes Camil·la i Àngela Solanes. Féu altres deixes a partir de les seves rendes anuals: dues terceres parts del total s'havien de destinar un any al casament de noies orfes, i l'altre any a l'alliberament de cristians captius; i la darrera tercera part s'havia de destinar a fer i mantenir un hospital de malalts pobres a Bellpuig.

L'inventari dels seus béns es va realitzar el 18 de setembre del 1553.⁵ L'inventari només fa referència a joies i a roba. Pel que fa a joies trobem: 3 joiells, 2 collarets, 6 anells, 9 braçalets (8 manilles i 1 *aixorca*), 1 conjunt d'arrecades, 148 botons d'or (102 dels quals tenien incrustats un total de 460 robins petitets), 76 puntes d'or i 106 peces indeterminades d'or. Joies d'or o d'argent, la majoria esmaltades i decorades amb pedres precioses: 70 robins (a part del 460 esmentats), 64 diamants, 62 perles, 6 maragdes i 2 safirs. També s'hi troben obres a mig camí entre la joieria, l'exotisme i l'ús domèstic: 1 banya d'unicorn, 1 brasser d'argent, 1 llàntia d'argent, 2 panerets, 2 perfumadors, 1 caixa de plom per guardar els guants, 1 cofre de fusta d'eben i d'argent, 1 escrivania d'Amèrica en plata daurada, 1 llibre d'hores en pergamí molt sumptuós, 3 llibres de salms (saltiris) amb incrustació de pedreria (ametistes o lapislàtzuli) i, finalment, 1 pila (o rentamans) de pedra amb un cap d'or de Sant Joan Baptista. També trobem objectes que eren propietat de la seva filla Anna: 1 braçalet, 1 perfumador i 105 peces d'or (20 de les quals en forma de tronc). Pel que fa a la roba trobem: 1 capot, 1 vestit moresc a manera de jaqueta (*marlota*), 1 camisa, 1 barret, 1 mantell, 1

4.- Casa o palau que el 1799 fou venuda pel seu successor Vicente Joaquín Osorio de Moscoso a Juan de Larrard, i també es coneix com a palau Larrard. La casa fou comprada pel sogre de Beatriu, el virrei Ramon de Cardona, el 1508. Vegeu: Xavier de SALAS, "La documentació del Palacio Sessa o Larrard en la calle Ancha de Barcelona", a *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, III-2, Barcelona, 1945, pàg. 111 i ss.; Joan YEGUAS i GASSÓ, *L'escultor Damià Forment a Catalunya*, -Espai/Temps, 36-, Edicions de la Universitat de Lleida, Lleida, 1999, pàg. 131-133.

5.- Vegeu el document 4.

cosset, 1 bata (cota), 2 mantellines, 3 gorres, 4 davantals, 4 còfies, 4 *vesquinyes*, 5 saies i 11 maniguets. La roba era de diferents tipus de tela: setí (blanc, carmesí, morat o negre), seda (blava, morada, burella o negra), vellut (blanc, groc, carmesí, morat o negre), pelfa (carmesí i negra), tafetà, domàs, cuiro i altres de procedència forània com el calicó, la roba de Cambrai o la roba d'Holanda. Moltes peces eren decorades amb brodats en fil d'or o d'argent, i també amb guarnicions de passamà.

LÍNIA SUCCESSÒRIA FAMILIAR.

El 15 de juny del 1539 Beatriu signa els capítols matrimonials amb Ferran Folc de Cardona-Anglesola.⁶ Beatriu tenia 16 anys. El matrimoni va tenir 5 fills: 1. *Doña Anna*. / 2. *Don Raimundo*. 3. *Don Luis*. / 4. *Don Antonio*. / 5. *Don Geronimo*.⁷

Segons el testament de Beatriu, instituïa hereu a *don Luis hijo mio / maior... de quatro anyos y III meses*. En la línia successòria, continuaven Antoni, Jeroni i, finalment, Anna. Anna seria, per la seva condició femenina, l'última en heretar els béns familiars, però era la primogènita; Anna es va casar amb Juan Ramírez de Guzmán, marquès d'Ardales i comte de Teba.⁸ Si l'any 1553 Lluís era el fill gran, voldria dir que Ramon ja hauria mort. Segons Foronda, el 20 de novembre del 1542, l'emperador Carles V i el seu fill, el príncep Felip (futur Felip II), assistiren al bateig d'un fill de l'almirall de Nàpols.⁹ Tot sembla indicar que aquest fill mascle seria Ramon, qui portava el nom de pila de l'avi patern, però *murio despues de tres dias de su nacimiento*; la inscripció de la seva tomba esmenta que va morir als 9 dies de vida.¹⁰ Lluís hauria nascut el març o l'abril del 1549; i portava el nom de pila de l'avi matern. Per tant, Antoni hauria nascut entre 1550 i 1552, i després hauria vingut al món Jeroni entre 1551 i 1553 (el qual va morir als 5 anys segons l'epígraf de la seva tomba, o sigui, entre 1556 i 1558).

El sogre de Beatriu, el virrei Ramon Folc de Cardona-Anglesola, va atorgar testament a Nàpols el 24 de febrer del 1522 amb el notari Francesco Nubulis; voluntats publicades l'11 de març del mateix any, pel notari Aniello Jordan.¹¹ La

6.- Vegeu el document 2.

7.- AHCC (Arxiu Històric Comarcal de Cervera), *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Resumen de la genealogia de su excelencia, con noticias historicas de la propia familia (circa 1709), sense foliar.

8.- Jaume TORRES i GROS, *Ferran Folch de Cardona, almirall de Nàpols, duc de Soma, baró de Bellpuig*, Impremta Saladrígues, Bellpuig, 1982, pàg. 31.

9.- Manuel de FORONDA y AGUILERA, *Estancias y viajes del emperador Carlos V (desde el dia de su nacimiento hasta el de su muerte)*, Establecimiento Tipográfico Sucesores de Rivadeneyra, Madrid, 1914, pàg. 531.

10.- AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Resumen de la genealogia... (Op. Cit. nota 7), sense foliar.

11.- AMCM (Arxiu del Marquès de Caldes de Montbuf), *Papers del Carrer Ample*, 28, I-5 (vegeu: J. YEGUAS, *L'escultor Damià Forment...* -Op. Cit. nota 4-, pàg. 133 i nota 305). La documentació dels dos notaris estava a l'*Archivio di Stato di Napoli*, però els papers van desaparèixer per un incendi produït a la Segona Guerra Mundial. Els descendents posseïen una còpia del testament, de la qual només en coneixem un extracte (vegeu el document 1).

línia successòria dels barons de Bellpuig continua, i ha estat reflectida per diversos estudis.¹² El 29 de novembre del 1798, a Madrid, Vicente Joaquín Osorio de Moscoso Fernández de Córdoba es declara descendent de la família, segons una certificació on consten un llistat dels testaments des del que signa Ferran Folc de Cardona-Anglesola el 25 de juny del 1543 davant el notari barceloní Joan Jeroni Canyelles.¹³

Després de Ferran, el seguiria el jove Lluís, que hauria mort intestat el 1574. Lluís fou succeït pel seu germà Antoni, el qual seria conegut com a Antonio II Fernández de Córdoba. El 23 de maig del 1577 Antonio II es va casar amb Juana de Córdoba i Aragón, filla dels marquesos de Comares.¹⁴ La seva muller féu testament el 1638 davant el notari madrileny Andrés Calvo.¹⁵ Antonio II fou *cosegero de listado y guerra de / el señor Rey Phelipe 3º. / Su embajador en Roma [entre 1591 i 1603]. / Mayordomo de la Reyna Doña Margarita... Para sostener la decencia de / embajador en Roma, de Phelipe 3º, / y acompañar a la Reyna Madre / Phelipe 4º Doña Margarita, con el carácter de ser mayordomo mayor / vendió la jurisdicción de la ciudad de Soma y 50 lugares en / Ytalia, reservandose el título / de duque de Soma... por los mismos motivos*, el 20 de febrer del 1589 es va vendre la baronia de Almonesir a un tal

---

12.- Per seguir-la detalladament, vegeu: Antoni BACH, *Bellpuig i la seva antiga baronia*, Impremta Francesc Camps Calmet, Tàrraga, 1972, pàg. 116 i 223-224; Jaume TORRES i GROS, *Història de Bellpuig dins del principat de Catalunya*, Impremta Saladrígues, Bellpuig, 1980, pàg. 61 i ss.

13.- AMCM, *Papers del Carrer Ample*, 28, I-4. La relació de testaments també es pot seguir en un article de Salas, tot i que no esmenta el notari i la ciutat on es realitzen (vegeu: X. de SALAS, "La documentació del Palació Sessa... -Op. Cit. nota 4-, pàg. 113-114). Un llistat dels testaments, tot i que sense esmentar el notari i el lloc de signatura, el podem trobar a l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera: *Don Antonio 2º Fernandez de Cordova y Car- / dona hijo segundogenito de Don Fernando de / Cardona fundador del mayorazgo, que se dice / otorgado (el testamento) a 1 de noviembre de 1603. Y se hallaba al- / gun documento probante de que Don Luis de Car- / dona hijo primogenito murio sin hijos, seria / el caso del testamento de Don Luis Fernandez de Cordova y Cardona hijo primogeni- / to de Don Antonio Fernandez de Cordova / y Cardona que se dice otorgado a 13 noviem- / bre 1642... / el testa- / mento otorgado por el mismo Don Antonio / segun se supone a los 23 maio 1659, el testa- / mento de Don Francisco hijo primogenito del / antecho Don Antonio que se dice otorgado en / 5 noviembre 1688, el testamento de Don Felix Fernandez de Cordova que se dice otorgado a / los 3 de junio 1709, el testamento de Don Francisco / Xavier Fernandez de Cordova que se dice otorgado / gado a los 10 abril de 1750, y el testamento de / la excelentisima señora Doña Ventura Fernandez de Cordova / que se dice otorgado a los 17 agosto 1763* (vegeu: AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Copias de testaments i clausulas de fundacions de mayorasgos perteneciente a la excelentisima casa de Sessa..., 1770, sense foliar).

14.- AHCC, *Indice y sumario de las escrituras que estan el archivo de Bellpuig del duque de Sessa*, 1750, fol. 50. Segons una altra documentació, el 27 de gener del 1578 es porten a terme les capitulacions matrimonials davant els notaris barcelonins Antic Jeroni Canyelles i Pau Castellar, en les quals la muller aporta una dot de 65.000 ducats equivalents a 71.500 lliures barcelonines. Matrimoni que va fructificar amb 5 fills: Luis, Fernando, Gonzalo, Ramón i Juana (vegeu: AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Resumen de la genealogia... -Op. Cit. nota 7-, sense foliar). El tercer fill, Gonzalo, fou el comandant que va guanyar la batalla de Fleurus -actual Bèlgica- el 29 d'agost del 1622, durant la Guerra dels Trenta Anys. En el "Salon de Reinos", al palau del Buen Retiro de Madrid, trobem una representació de la lluita i un retrat de Gonzalo; és una pintura feta per Vicente Carducho el 1634 (vegeu: http://members.es.tripod.de/basarte/salon_de_reinos_del_palacio_del_.htm).

15.- AHCC, *Indice y sumario de las escrituras...* (Op. Cit. nota 14), fol. 84. El mateix any es va realitzar l'inventari de béns *post-mortem*, on podem conèixer part dels gustos artístics i literaris de la família (J. L. BARRIO MOYA, "La librería y otros bienes de la duquesa de Sessa -1638-", a *Cuadernos de Bibliofilia*, 12, València, 1984, pàg. 41-51).

Dionisio, ciutadà de Reus.¹⁶ Antonio II féu testament a Nàpols, l'1 de novembre del 1603, amb el notari Jeroni Rabasa.¹⁷

Antonio II fou succeït pel seu fill Luis Fernández de Córdoba el qual es va casar amb Mariana (o Ana María) de Rojas.¹⁸ Luis féu testament a Madrid, el 13 de novembre del 1642, amb el notari Melchor Felipe de Baena Parada. Luis fou succeït pel seu únic fill Antonio III Fernández de Córdoba, el qual es va casar amb Teresa Pimentel Ponce de León, filla del comte de Benavente. Antonio III fou *embajador extraordinario de España en la corte de Roma amb Felip IV*.¹⁹ Antonio III féu testament a Madrid, el 23 de maig del 1659, amb el notari Francisco Suárez de Figuera. Antonio III fou succeït pel seu fill Francisco III Fernández de Córdoba, el qual es va casar amb Isabel Fernández de Córdoba, filla dels marquesos de Priego.²⁰ Francisco III féu testament a Madrid, el 5 de novembre del 1688, amb el notari Isidro Martínez. Francisco III fou succeït pel seu fill Félix I Fernández de Córdoba, el qual es va casar dues vegades.²¹ Félix féu testament a Madrid, el 13 de juny del 1709 amb el notari Domingo Antonio Garrido. Félix fou succeït pel seu fill Francisco Javier I Fernández de Córdoba *caballerio mayor de la señora reyna madre doña Isabel Farnesio... Casose con la señora doña Theresa / de Cordova y Guzman su tia / a quienes succedio su hija la excelentissima señora doña Ventura*.²²

16.- AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Índice numerario del árbol genealógico de los excelentísimos señores... (1771), núm. 41.

17.- La documentació d'aquest notari no es conserva a l'*Archivio de Stato di Napoli*.

18.- Segons Bach, Luis es va tornar a casar amb la senyora Deschamps Blanes, comtesa de Savallà (A. BACH, *Bellpuig i la seva antiga...* -Op. Cit. nota 12-, pàg. 168). Referència inexistent en les notícies genealògiques conservades a l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera. A partir del 1605, Luis va tenir com a secretari el literat Félix Lope de Vega, a qui exigia estar al corrent de les seves aventures amoroses (vegeu: http://www.spanish-books.net/masters/es_lope.htm, i <http://www.jornada.unam.mx/1998/feb98/980214/soler.html>). Poster Lope de Vega hauria educat el fill de Luis, Francisco, ja que aquest últim va posar el nom de Félix al seu fill primogènit.

19.- AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Índice numerario del árbol... (Op. Cit. nota 16), núm. 43.

20.- Segons Bach, Francisco III es va casar altres tres vegades: la segona amb Mencia Dávalos, la tercera amb Ana Maria Pimentel de Córdoba, i l'última amb Maria Andrea Guzmán i Dávila (A. BACH, *Bellpuig i la seva antiga...* -Op. Cit. nota 12-, pàg. 170). Referències inexistents en les notícies genealògiques conservades a l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera.

21.- Segons les referències de l'arbre genealògic conservades a l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera, la primera muller no apareix citada, i la segona fou Margarita de Aragón, filla del duc de Segorb. Segons les fonts, Félix va tenir 6 o 12 fills. Els 6 fills serien: Francisco Javier, Francisca que va esdevenir comtessa de Palma i que erròniament Bach la marida amb el seu pare, Buenaventura Manuel que va esdevenir duc d'Atrisco, Maria que va esdevenir marquesa de Jamaica, Diego Pascual que fou abat, i Teresa que deuria morir en edat infantil (AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Índice numerario del árbol... -Op. Cit. nota 16-, núm. 45). Els 12 fills serien: Joaquim que va morir nen, Francesc Xavier (esmentat abans), Francesca (esmentada abans, però en aquest cas es marida amb el duc de Veraguas), Buenaventura Manuel (esmentat abans), Isabel que fou religiosa, Mariana (esmentada abans com a Maria?), Antoni que va morir nen, Lluís que va morir nen, Josep que va morir nen, Diego Pascual (esmentat abans, però ara apareix com a canonge de Toledo), Josep que va morir nen (repetit?) i Teresa que va morir nena.

22.- AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Índice numerario del árbol... (Op. Cit. nota 16), núm.

46. Na Buenaventura no fou l'única filla del matrimoni, també tingueren 3 nens que tots moriren en edat infantil: Francisco Javier, Félix i Joaquín (AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Resumen de la genealogía... -Op. Cit. nota 7-, sense foliar).

Francisco Javier I féu testament a Madrid, el 10 de juliol del 1750, amb el notari Gaspar Feliciano García, fet que desmentiria una mort prematura com diversos autors han esmentat. La muller de Francisco Javier I, Teresa Manuela, féu testament a Madrid davant el mateix notari Gaspar Feliciano García, una setmana després, el 17 de juliol del 1750.

La filla de Francisco Javier i Teresa Manuela era anomenada *doña Ventura*, o sigui, un nom tradicionalment masculí com Buenaventura. *La Excelentísima señora Doña Ventura... / Empleos. Dama de la Reyna doña Isabel / Farnesio.... / Matrimonios. Casose primeramente con / el excelentísimo señor don Ventura Osorio / de Moscoso conde de Altamira / marques de Leganes, Morata, Posa, / y Almazan etc. y inmediato suc- / ceron de las casas de Astorga y Atrisco... / La segunda vez se caso dicha señora / con el excelentísimo señor don Joseph de Guz- / man Velez Ladron de Guevara / marques de Montealegre de / Puevana y de Quintana, con- / de de Oñate y de los Arcos.... / Fallecio su exelencia en 9 de abril / de 1768 y su cuerpo esta de- / positado en la bobeda deba- / jo del altar del cuerpo de / San Deigo de Alcala.*²³ La notícia es totalment fiable, perquè l'escrivent sabia de què parlava i en dóna detall; la documentació es data el 1771. La senyona Buenaventura Fernández de Córdoba féu testament a Madrid, el 17 d'agost del 1763 davant el dit notari Gaspar Feliciano García. El senyor Buenaventura Osorio de Moscoso féu testament a Madrid davant l'esmentat notari Gaspar Feliciano García, el 31 d'agost del 1761. La línia successòria canvia de cognom amb el fill de la parella Buenaventura - Buenaventura: per variar, també anomenat Buenaventura Osorio de Moscoso, el qual es va casar amb la *excelentísima / señora doña Maria de la Concepcion / de Guzman Velez Ladron de / Guevara, hija del excelentísimo señor / Joseph*; o sigui, amb la seva germanastra.²⁴

Buenaventura i Maria de la Concepción van tenir un únic fill, anomenat Vicente Joaquín (1756-1817), el qual es va casar amb María Ignacia Álvarez de Toledo i Gonzaga (1757-1795); ella va testar a Madrid el 23 de març del 1789, davant el notari Tomás de Sancha Prado. Tingueren sis fills: Vicente Isabel, Manuel María, María Agustina, José i Bernardo. La línia successòria va continuar amb Vicente Isabel (1777-1837), últim senyor de Bellpuig amb drets feudals, que es va casar amb María del Carmen Ponce de León i Carvajal; tingueren també sis fills: Vicente Pio, Carlos, María Antonia, Maria Manuela, José i Mariano. Els títols nobiliaris passen a Vicente Pio (1801-1864), que es casa amb María Luisa Carvajal-Vargas i Queralt (1804-1843); tingueren quatre fills: José María, María Cristina, María Eulalia i María Rosalía. José María (1828-1881) entronca amb la família reial, ja que es casa amb la infanta Luisa Teresa María de Borbón i Borbón

---

23.- AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Índice numerario del arbol... (Op. Cit. nota 16), núm. 47. Notícia esmentada per Bach, tot i que no esmenta el nom de la filla de Francisco Javier i Teresa Manuela (vegeu: A. BACH, *Bellpuig i la seva antiga...* -Op. Cit. nota 12-, pàg. 223).

24.- AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Índice numerario del arbol... (Op. Cit. nota 16), núm. 48.

Dos Sicílies el 10 de febrer del 1847, néta de Carles IV; tingueren tres fills: Francisco de Asís, Luis María Isabel i María Cristina Isabel Fernanda. Francisco de Asís (1847-1924) es casa amb María del Pilar Jordán de Urries i Ruiz de Arana. Per això, el 1924, amb motiu de la possible venda del mausoleu, apareix documentada una hereva de la família: Maria Isabel de Bustos Ruiz de Arana. Francisco de Asís i María del Pilar tingueren dos fills: Francisco de Asís i Luis Gonzaga. Francisco de Asís (1874-1952) es casa dues vegades, la primera amb María de los Dolores de Reynoso i Queralt (1880-1905) i té quatre fills (María del Perpetuo Socorro, María de la Soledad, Gerardo i Francisco Javier), i la segona amb María de los Dolores de Taramona i Díez de Entresoto (1909-1962) i té un fill (Ramon). Els tres successors mascles: Gerardo, Francisco Javier i Ramon moren afusellats el 28 de novembre del 1936 a Paracuellos de Jarama, província de Madrid. L'hereva fou María del Perpetuo Socorro Osorio de Moscoso i Reinoso (1899-1980), casada amb Leopoldo Barón i Torres, tingueren cinc fills: María de los Dolores, Leopoldo, María del Pilar, Fernando i María de la Blanca. El propietari dels títols nobiliaris torna a canviar de cognom, el successor fou Leopoldo Barón i Osorio de Moscoso (1920-1974), casat amb María Cristina Gavito i Jáuregui; tingueren dos fills: Gonzalo i María Cristina. L'actual XXI duc de Sessa, duc d'Atrisco, marquès de Leganés, d'Astorga, de Morata de Vega, del Pico de Velasco de Angustina, comte d'Altamira i descendent familiar directe dels Folch de Cardona-Anglesola és Gonzalo Barón i Gavito, nascut el 25 de febrer del 1948, el qual es va casar el 1974 amb Susana Carral i Pinsón, amb qui tenen un parell de fills: Adelaida i Gonzalo, nascuts el 1977 i 1978, respectivament; viuen a Mèxic.²⁵

LLOC D'ENTERRAMENT I LÀPIDA SEPULCRAL.

Beatriu va disposar en el testament que les seves despulles havien de ser enterrades en el lloc que el seu marit disposés. Segons Mestre Roigé, Beatriu fou soterrada a la capella de Sant Miquel que hi havia al castell de Bellpuig, tot i que aquest emplaçament va resultar provisional, ja que en el segle XVII, el seu nét Luis Fernández de Córdoba féu una altra sistematització a l'església del convent de Bellpuig, amb una clara voluntat que l'indret esdevingués un panteó per a la nissaga. El 15 de maig del 1619, les restes de Beatriu i les d'altres familiars, col·locades dins tres arquetes, es dipositaren *debajo del altar mayor* de l'esmentat temple conventual.²⁶ Per facilitar la memòria dels difunts, s'elaboraren tres làpides sepulcrales corresponents a les tres arquetes: una de genèrica dedicada a la

---

25.- <http://users.swing.be/sw239020/sangre/solferino/i0102347.htm>, i també la pàgina [i0119886.htm](http://users.swing.be/sw239020/sangre/solferino/i0119886.htm). A títol de curiositat, el meu sogre s'anomena Gonzalo Barón Pallarés. Potser és parent del duc de Sessa?

26.- Esteve MESTRE i ROIGÉ, "El trasllat de les restes mortals dels barons de Bellpuig de la capella del castell al convent de St. Bartomeu", a *El Pregoner d'Urgell*, 241, Bellpuig, 1989 (21 octubre), pàg. 20-21.

família; una altra dedicada a Ferran Folc de Cardona-Anglesola, marit de Beatriu; i la darrera dedicada a Beatriu i al seu fill Jeroni. La dedicatòria és a càrrec d'Antoni, fill de Ferran i Beatriu, per tant caldria considerar dues hipòtesis pel que fa a l'execució de les lloses: que fossin realitzades abans de la mort d'Antoni, vers el 1603; o que fossin realitzades en el moment del trasllat de les restes mortals, vers el 1619, pel seu fill Luis, però a conseqüència d'un imperatiu testamentari.

Podem saber la ubicació de les làpides en l'església del convent, gràcies a diferents descripcions. Segons Piferrer: *frente de este sepulcro [el de Ramon Folc de Cardona-Anglesola], entre las capillas hay tres grandes lápidas rectangulares de mármol blanco, ceñidas por un marco de mármol negro, en que se ven á manera de mosaico piezas de otros colores, que figuran armas, escudos, cuadros, banderas, etc., de bastante trabajo.*²⁷ Segons l'acta del notari Josep Gili Boquer, realitzada l'11 de maig del 1842, a conseqüència d'un altre trasllat de les tombes, per ara l'últim que s'ha fet, en aquest cas cap a l'església parroquial de Bellpuig després de l'exclaustració de la comunitat de religiosos el 1835; l'acta notarial declara que es tractava de peces de marbre blanc *orleadas de mosaico de colores, largas o altas cada una doce palmos y ancho seis palmos...* [les quals estaven] *en los pilares de entre las capillas del lado derecho cerca del púlpito y frente del dicho Panteón...* [concretament] *se hallaban derechas clavadas en dichos pilares... [i] habiéndose desmontado sin haber nada sinó piedra y argamasa detrás ni al pié de ellas.*²⁸

Segons Serra Boldú, les inscripcions commemoratives de les làpides foren escrites per Pere Ausiàs-March, governador de la baronia de Bellpuig i senyor de Moncortès.²⁹ Les tres làpides es conserven en un passadís darrera la tomba marmòria de Ramon Folc de Cardona-Anglesola, en un pèssim estat de conservació (fig. 1). Cadascuna fa 210 x 95 cm, amb una orla de 21 cm que emmarca les dades epigràfiques. L'orla encara conté petites incrustacions marmòries que en el passat havien format diferents trofeus, com escuts, fletxes o estendards. La tècnica d'incrustació de materials petris recorda la marqueria, i fou una tècnica molt utilitzada a les esglésies del regne de Nàpols a l'època barroca. També s'ha d'esmentar la presència d'una decoració vegetal inscrita a la part baixa de la llosa central, la dedicada genèricament a la família. L'epigrafia de les lloses aporta dades valuoses per a la biografia dels personatges.³⁰ La inscripció dedicada genèricament a la família: D(omino) O(ptimo) M(aximo) / MEMORIAE MAIORVM

27.- Pablo PIFERRER, *Recuerdos y bellezas de España*, tomo I (Cataluña), Joaquim Verdaguer, Barcelona, 1839, pàgs. 329-337.

28.- Antoni BACH i RIU, *Història del monestir de Sant Bartomeu de Bellpuig i el seu mausoleu*, Arxiu Diocesà de Solsona, Bellpuig, 1990, pàgs. 39-43.

29.- Valerio SERRA BOLDÚ, "El monasterio de Bellpuig", *Boletín de la Sociedad de Atracción de Forasteros*, Barcelona, 1918 (3r. trimestre), pàg. 39.

30.- Les inscripcions han estat recollides per diferents autors, entre els quals destaquem la tasca dels viatgers del segle XIX. Les dades facilitades per aquests viatgers moltes vegades han estat copiades per autors posteriors, sense

família; una altra dedicada a Ferran Folc de Cardona-Anglesola, marit de Beatriu; i la darrera dedicada a Beatriu i al seu fill Jeroni. La dedicatòria és a càrrec d'Antoni, fill de Ferran i Beatriu, per tant caldria considerar dues hipòtesis pel que fa a l'execució de les lloses: que fossin realitzades abans de la mort d'Antoni, vers el 1603; o que fossin realitzades en el moment del trasllat de les restes mortals, vers el 1619, pel seu fill Luis, però a conseqüència d'un imperatiu testamentari.

Podem saber la ubicació de les làpides en l'església del convent, gràcies a diferents descripcions. Segons Piferrer: *frente de este sepulcro [el de Ramon Folc de Cardona-Anglesola], entre las capillas hay tres grandes lápidas rectangulares de mármol blanco, ceñidas por un marco de mármol negro, en que se ven á manera de mosaico piezas de otros colores, que figuran armas, escudos, cuadros, banderas, etc., de bastante trabajo.*²⁷ Segons l'acta del notari Josep Gili Boquer, realitzada l'11 de maig del 1842, a conseqüència d'un altre trasllat de les tombes, per ara l'últim que s'ha fet, en aquest cas cap a l'església parroquial de Bellpuig després de l'exclaustració de la comunitat de religiosos el 1835; l'acta notarial declara que es tractava de peces de marbre blanc *orleadas de mosaico de colores, largas o altas cada una doce palmos y ancho seis palmos...* [les quals estaven] *en los pilares de entre las capillas del lado derecho cerca del púlpito y frente del dicho Panteón...* [concretament] *se hallaban derechas clavadas en dichos pilares... [i] habiéndose desmontado sin haber nada sinó piedra y argamasa detrás ni al pié de ellas.*²⁸

Segons Serra Boldú, les inscripcions commemoratives de les làpides foren escrites per Pere Ausiàs-March, governador de la baronia de Bellpuig i senyor de Moncortès.²⁹ Les tres làpides es conserven en un passadís darrera la tomba marmòria de Ramon Folc de Cardona-Anglesola, en un pèssim estat de conservació (fig. 1). Cadascuna fa 210 x 95 cm, amb una orla de 21 cm que emmarca les dades epigràfiques. L'orla encara conté petites incrustacions marmòries que en el passat havien format diferents trofeus, com escuts, fletxes o estendards. La tècnica d'incrustació de materials petris recorda la marqueria, i fou una tècnica molt utilitzada a les esglésies del regne de Nàpols a l'època barroca. També s'ha d'esmentar la presència d'una decoració vegetal inscrita a la part baixa de la llosa central, la dedicada genèricament a la família. L'epigrafia de les lloses aporta dades valuoses per a la biografia dels personatges.³⁰ La inscripció dedicada genèricament a la família: D(omino) O(ptimo) M(aximo) / MEMORIAE MAIORVM

27.- Pablo PIFERRER, *Recuerdos y bellezas de España*, tomo I (Cataluña), Joaquim Verdaguer, Barcelona, 1839, pàgs. 329-337.

28.- Antoni BACH i RIU, *Història del monestir de Sant Bartomeu de Bellpuig i el seu mausoleu*, Arxiu Diocesà de Solsona, Bellpuig, 1990, pàgs. 39-43.

29.- Valerio SERRA BOLDÚ, "El monasterio de Bellpuig", *Boletín de la Sociedad de Atracción de Forasteros*, Barcelona, 1918 (3r. trimestre), pàg. 39.

30.- Les inscripcions han estat recollides per diferents autors, entre els quals destaquem la tasca dels viatgers del segle XIX. Les dades facilitades per aquests viatgers moltes vegades han estat copiades per autors posteriors, sense

Fig. 1. Artífex desconegut, tomba de Beariu Fernández de Córdoba (circa 1619).
Bellpuig, església parroquial. Foto J. Yeguas

/ ET OSSIBVS FOLCHIIS / CARDONIIS ANGLASOLIIS / REQVESENIIS
 / VT VNA CVM IIS / QVOS PROGENVERVNT / AMPLISSIMIS
 HONORIBVS / ET TITVLIS / DECORATOS / MOLLIVS QVIESCANT /
 ANTONIVS FOLCHIVS / CARDONIVS ANGLASOLIVS / REQVESENIVS
 CORDVBVS / DVX SOMENSIS / TRANSLATIS EX ARCE / LOCVM
 DEDIT / VIXERE ANNOS OB / NIMIAM VETVSTATEM / POSTERIS
 SVS INCERTOS.³¹ La inscripció dedicada a Ferran Folc de Cardona-Anglesola:
 D(omino) O(ptimo) M(aximo) / FERDINANDO FOLCHIO / CARDONIO
 ANGLASOLIO / NEAPOLITANO ALMIRANTO / DVCI SOMENSIS /
 COMITI OLIVITII ET / PALAMOSII BARONI / BELPVCHII LIGNOLAE
 ET / VALLIS ALMONASIRIAE / RAIMONDI CARDONI / NEAPOLIS
 PRO REGE / ITALIAE PRAEFACTI / EXERCITVS PONTIFICII / ET
 VENETI QVI ICTO / FOEDERE COIERANT / DVCIS ELECTI FILIO /
 ANTONI CARDONI NEPOTI / CVIVS OMNIS VITA / GLORIOSIS
 LABORIBVS / CONSVMPA EST / DVM CAROLO V IMP(erator) /
 MAXIMIS REBVS GERENDIS / COMES ADEST ADSIDVVS / ET PVBLICAE
 CONSVLIT / VTILITATI / VIXIT ANNOS XLIX / MENSES IX DIES XXIV
 / OBIIT ANNO SAL(vatore) MDLXXI / IDIB SEPTEMB(ris) / ANTONIVS
 FILIVS / IDEMQVE HAERES / PATRI PISSIMO POS(uit) / RAMONDO
 CARDONIO / FERDINANDI PRIORI FILIO / CVI NOVEM TANTVM /
 DIEBVS VITALIS LVCIS / VSVRA PERFRVI / CONCESSVM FVIT /
 ANTONIVS FRATER P(osuit).³² I la inscripció dedicada a Beatriu Fernández
 de Córdoba: D(omino) O(ptimo) M(aximo) / BEATRICI FIGVEROAE /
 LVDOVICI CORDVBI / SVESSANI DVCIS FILIAE / MAGNI ILLIVS /
 GONSALVI FERRANTIS / NEPTI / FERDINANDI CARDONI / MAGNI
 NEAPOLITANI / ALMIRANTI / VXORI / VIXIT ANNOS XXX / OBIIT
 ANNO MDLIII / NONIS AVGVSTI / ANTONIVS FOLCHIVS /
 CORDVBVS ANGLASOLIVS / DVX SOMENSIS / MATRI DVLCISSIMAE

---

que aquests últims hagin fet una revisió. Però cal tenir en compte que l'epigrafia agafada pels viatgers té petits errors de lectura. Vegeu: Alexandre LABORDE, *Viaje pintoresc i historic. El principat, 1806-1820*, (edició consultada: a cura de Josep Massot i Muntaner, Publicacions de l'Abadia -Biblioteca Abat Oliva, Sèrie II. lustrada, 1-, Montserrat, 1974, pàgs. 217-218; P. PIFERRER, *Recuerdos y bellezas de España...* (Op. Cit. nota 27), pàgs. 329-337.

31.- Traducció: Al millor i màxim Déu; a la gran memòria i als ossos dels Folchs, Cardones, Anglesoles i Requesens, de manera que els qui ens engendraren descansin agradable i legalment amb amplíssims honors i ornats d'inscripcions; Antoni Folc de Cardona-Anglesola i Requesens Fernández de Córdoba, duc de Somma, va traslladar-los amb arques i va consagrar el lloc.

32.- Traducció: al millor i màxim Déu; a Ferran Folc de Cardona-Anglesola, almirall de Nàpols, duc de Somma, comte d'Oliveto i de Palamós, baró de Bellpuig, Linyola i de la vall d'Almonacir; fill de Ramon de Cardona, virrei de Nàpols, elegit comandant a Itàlia dels exèrcit pontifici i venecià per la firma conjunta d'un pacte; nebot d'Antoni de Cardona, el qual en tota la seva gloriosa vida va treballar esgotadorament, així va formar part assiduament del sèquit de l'emperador Carles V, i era consultat en coses de govern i d'utilitat pública; va viure 49 anys 9 mesos i 24 dies, va morir al 13 de setembre del 1571; Antoni, el seu fill i hereu, ho va posar per al seu virtuosíssim pare, i per al seu germà Ramon de Cardona, fill primogènit de Ferran, el qual va gaudir de només de 9 dies de vida.

Fig. 2. Escultor desconegut, cenotafi de Ferran Folc de Cardona-Anglesola (circa 1571).
Sant Cugat del Vallès, església del monestir (foto: Institut Amatller d'Art Hispànic)

/ POSVIT / HIERONYMO CADONIO / ANGLASOLIO / FERDINANDI
 ET / BEATRICI / FILIO / QVI EX HAC LVCE / QVINTO AETATIS ANNO
 / EXCEDENS / PARENTI EX DIFICILI / PARTV ACERBAM MORTEM /
 SIBI FATALEM HORAM / NIMIVM PROPERAVIT / ANTONIVS
 OMNIBVS ALIIS / REBVS DESTITVTO / IN GREMIO ET SINV / MATRIS
 LOCVM DEDIT.³³

A l'església del monestir de Sant Cugat del Vallès trobem una lauda sepulcral que recorda la mort de Ferran. Concretament, el cenotafi està encastat en el mur de l'absis lateral de la part de l'evangeli (fig. 2). L'obra, que amida *in situ* 161 x 93 cm, està emmarcada per relleus de trofeus amb un cap d'àngel alat i guirnaldes.³⁴ Als quatre angles hi ha els distintius heràldics: els cards i l'estruç (fig. 3); l'animal porta al bec una filactèria amb la divisa o lema familiar epigrafiada al bec: IN PAVCA / DAVRA GRANS / DANS SON RESTAVRETS.³⁵ A l'interior hi ha l'escut coronat i a sota una epigrafia: MEMORIAE / ILLUSTRISSIMI FER / DINANDI FOLCHI / CARDONII ANGLÉSOLII / NEAPOLITANI HALM / IRANTI DUCIS SOME / NSIS COMITIS OLIVI / TII ET PALAMOSSI.³⁶

Ferran Folc de Cardona-Anglesola també tindria un cenotafi a la població de Baena, possessió aconseguida mitjançant el seu matrimoni amb Beatriu Fernández de Córdoba. Concretament, una memòria sepulcral es trobaria en una capella del convent del Rosario a Baena, convent que hauria fundat, juntament amb un col·legi adjunt. El col·legi de Baena fou creat gràcies a una butlla del papa Juli III, signada a Roma el 23 de juliol del 1550; en la institució d'ensenyament hi havia 10 catedres.³⁷

33.- Traducció: al millor i màxim Déu; a Beatriu de Figueroa, filla de Luís Fernández de Córdoba, duc de Sessa, nebot del gran Gonzalo Fernández de Córdoba, muller de Ferran de Cardona, gran almirall de Nàpols, va viure 30 anys, va morir al 9 d'agost del 1553; Antoni Folc de Cardona-Anglesola, duc de Soma, ho va posar a la seva dolça mare, i a Jeroni de Cardona, fill de Ferran i Beatriu, qui va viure fins als 5 anys, el difícil part prematur del qual va accelerar la seva pròpia mort i excessiva hora fatal; Antoni va consagrar el lloc a tots i a totes les coses els que estigueren a l'interior i al ventre de la mare.

34.- Segons Bach, les mides de la làpida són: 168 x 95 cm. Vegeu: Antoni BACH i RIU, *Bellpuig. Història de la vila de Bellpuig*, Ajuntament de Bellpuig - Institut d'Estudis Ilerdencs, Bellpuig, 1998, pàg. 103.

35.- Traducció: els grans perjudicis retornen en (temps de) poca riquesa.

36.- Traducció: a la memòria de l'il·lustríssim Ferran Folc de Cardona-Anglesola, almirall de Nàpols, duc de Somma, comte d'Oliveto i de Palamós.

37.- *Su sepulcro y estatua esta / colocado en la capilla de Santo / Domingo de la Iglesia de su / convento del Rosario que fundo / y dotó, juntamente, con el / colegio y universidad situado / y agregado al mismo convento / dejando las suficientes rentas / y sumas para sostener las / cathedras y estudios generales de / latinidad, artes, philosophia / theologia, moral y escolastica... / canones, leyes y medicina, y / leguas; y solo con diferentes / cargas beneficas a su / anima las de sus sucesores / y la de proponer de los provisio- / nal tocante al colegio, y uni- / versidad a su Excelentissima como / patrono y juez legislador. / Y la particularidad de que / ha de aver siempre tres cole- / giales de los conventos de Bae- / na, Cabra y Doña Mencía, pue- / blos de la casa de Sessa y Bae- / na en el Reyno de Cordova. [Al marge: Fundacion y dotacion del convento de Nuestra Señora del Rosario, de religiosos dominicos, colegio y universidad de todas las ciencias una bula de Julio III su data en Roma a 23 de julio de 1550 y confirmacion de Carlos 5º y Phelipe 2º]* (vegeu: AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Índice numerario del árbol... -Op. Cit. nota 16-, núm. 20). S'ha de tenir en compte que potser la documentació fa referència al duc de Sessa, que llavors era Gonzalo III Fernández de Córdoba (vegeu nota 3).

Fig. 3. Escultor desconegut, emblema i divisa heràldica (detall del cenotafi de Ferran Folc de Cardona-Anglesola, circa 1571). Sant Cugat del Vallès, església del monestir (foto: Institut Amatller d'Art Hispànic)

FORMACIÓ ESPIRITUAL.

Beatriu havia gaudit d'una destacada formació cultural. Joan Boscà Almogàver li havia adreçat *Sonetos y Canciones a la manera de los italianos*. I el 1549 el monjo de Montserrat Pere Chaves li va dedicar el llibre *Vida i conversión de Santa Magdalena*. Ferran també era afeccionat a la literatura, i a la filosofia. Fou especialment admirador del poeta quatrecentista Ausiàs March, ja que va costejar l'edició dels seus manuscrits, obres que foren compilades i copiades el 1541 i el 1542. Joan Boscà Almogàver, en el pròleg de l'obra abans esmentada, escriu que l'almirall *tiene el libro de ellas [de les poesies d'Ausiàs March] por tan familiar como dicen que tenia Alexandre el de Homero*. L'editor Claudi Bornat va dedicar a Ferran l'edició del 1560 de les *Obres del valeros cavaller y elegantíssim poeta Aussias March*, i

el va definir com a un estudiós *en les coses de la philosophia moral i natural*; en l'edició del llibre hi va col·laborar el pintor-poeta Pere Serafi.³⁸

El 1539 Beatriu féu donació d'un mantell amb ornament d'or i plata al monestir de Montserrat. Ferran també va regalar diversos objectes al mateix cenobi: un ornament de brocat sobre setí roig i tela de plata; un parell de cordons de fil d'or i de seda grana per a almàtiques; un pal·li de setí roig i tela d'or i d'argent, amb la inscripció *tota pulcra es*, i uns escuts als costats; un mantell en tela d'or verd amb guarnició sobre vellut negre; un parell de *draps de ras* petits, un amb la història dels set goigs de la Verge, l'altre amb la imatge del Crucifix i de sant Francesc.³⁹

EL MARIT DE BEATRIU: FERRAN FOLC DE CARDONA-ANGLESOLA.

Ferran era fill de Ramon Folc de Cardona-Anglesola i d'Isabel de Requesens i Enríquez. Sobre la seva biografia ens interessa fer una breu pinzellada sobre tres temes: la seva mort, els seus títols nobiliaris i la seva activitat com a promotor artístic.⁴⁰

Segons el consell de la vila de Bellpuig: *senyor Almirall morí air els 13 de setembre de sobredit any [1571]*.⁴¹ Data confirmada pels dietaris de la Generalitat de Catalunya, que ens faciliten el lloc: el monestir de Sant Cugat del Vallès; fet que explicaria la memòria sepulcral que es conserva a la població vallesana.⁴² Segons l'epigrafia de la tomba de Bellpuig, el dia de la seva mort tenia l'edat de 49 anys 9 mesos i 24 dies. Per tant, hauria nascut el 20 de novembre del 1521, segurament a la ciutat de Nàpols, ja que llavors el seu pare exercia de virrei del regne napolità.

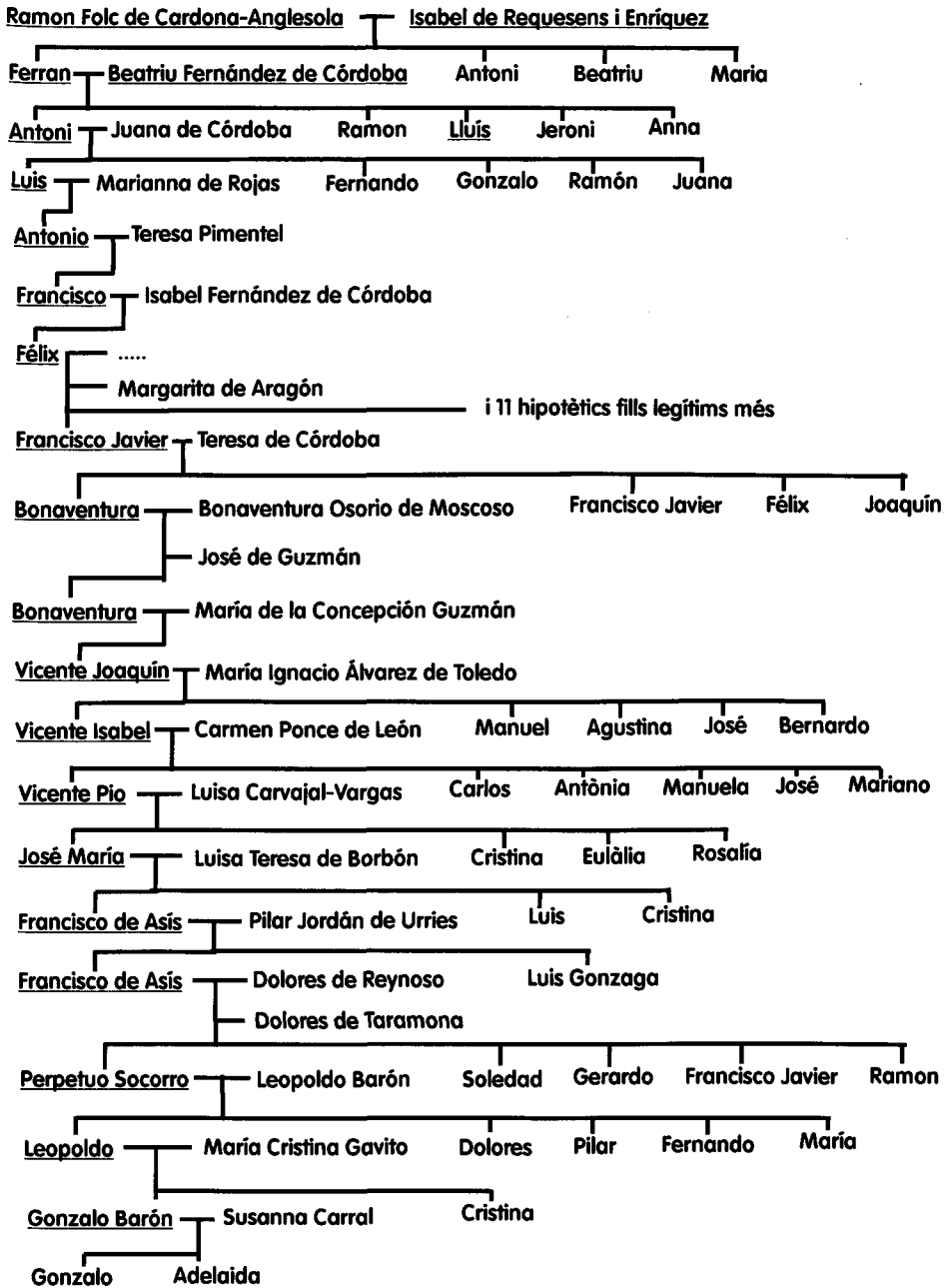
38.- Jorge RUBIÓ BALAGUER, *Els Cardona i les lletres*, (Discurso leído el día 7 de abril de 1957 en la recepción pública en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, contestación del académico numerario D. Agustín Durán Sampere), [Impr. Hispano-Americana], Barcelona, 1957, pàgs. 39-40; Marià CARBONELL i BUADES, *Convent de Sant Bartomeu de Bellpuig*, (Monuments de Catalunya), Curial, Barcelona, 1994, pàg. 25; Santi TORRAS i TILLÓ, *Els ducs de Cardona; art i poder (1575-1690)*. *Una proposta d'estudi i d'aproximació a la història, art i cultura a l'entorn de la casa ducal en època moderna*, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona, 1997, (tesi doctoral, dirigida per Bonaventura Bassegoda Hugas), pàg. 46.

39.- Francesc Xavier ALTÉS i AGUILÓ, "Argenteria, brodaria i tapisseria a la sagristia de Montserrat l'any 1586", a *Studia Monastica*, 35, Montserrat, 1993, pàgs. 355, 361, 369, 370, 375 i 381.

40.- En aquest estudi no realitzarem cap anàlisi sobre la gestió i administració dels béns de Ferran, ni sobre altres aspectes puntuals de la biografia del personatge, dels quals hi ha qüestions locals força interessants, com els privilegis de concessió de monedes o el dret a organitzar una fira a la vila de Bellpuig, entre altres. Sobre aquests punts, vegeu: A. BACH, *Bellpuig i la seva antiga...* (Op. Cit. nota 12), pàg. 100 i ss.; J. TORRES GROS, *Història de Bellpuig dins...* (Op. Cit. nota 12), pàgs. 54-61; J. TORRES GROS, *Ferran Folch de Cardona...* (op. cit. nota 8); A. BACH, *Bellpuig. Història de la vila...* (Op. Cit. nota 34), pàg. 95-103; Santi TORRAS TILLÓ, "La casa dels barons de Bellpuig o l'ascendència d'Itàlia en l'art i la societat catalana dels segles XVI i XVII", a *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 12, Bellpuig, 1999, pàgs. 75-102 (doc. 2).

41.- J. TORRES GROS, *Ferran Folch de Cardona...* (op. cit. nota 8), pàg. 29.

42.- Josep Maria SANS i TRAVÉ (dir.), *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, 4 vols., Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1994-1997, vol. II, pàg. 364.

Segons el testament del seu pare, Ferran fou hereu universal de tots els seus béns i feus existents en *los reynos de / Napoles, Sicilia, Cerdeña, Valencia y Principado de Cataluña*.⁴³ O sigui, el comtat d'Oliveto al regne de Nàpols, juntament amb el títol honorífic de gran almirall del mateix regne, amb el qual és referenciat sovint.⁴⁴ A Catalunya tenia el comtat de Palamós (que incloïa la baronia de Calonge), i la baronia de Bellpuig.⁴⁵ A València trobem la vall d'Almonesir. El 25 d'agost del 1516 Isabel de Requesens compra la vila de Sedillo i altres llocs en el regne de Sardenya a Joana de Cardona, muller de Pere de Cardona, llavors governador general de Catalunya, pel preu de 40.000 ducats.⁴⁶ No sabem quines possessions tenia en el regne de Sicília, illa d'on fou virrei el seu pare.

Ferran fou conseller del consell col·lateral del regne de Nàpols, i el 1548 fou declarat membre dels cavallers de l'orde d'Alcántara.⁴⁷ El 12 de desembre del 1534 un privilegi de Carles V li confirmava el ducat de Somma, propietat que havia comprat la seva mare per un valor de 45.000 ducats carlins.⁴⁸ Concretament, la propietat i el títol nobiliari foren comprats per Isabel de Requesens el 16 desembre del 1531, després del fracàs d'una revolta contra el poder del virrei de Nàpols produïda el 1528, on foren confiscades les propietats de la noblesa napolitana que hi va participar o donar suport.⁴⁹ Fins llavors el ducat de Somma pertanyia a Alfonso de Sanseverino, per tant, i rectificat les opinions de varis autors, el pare de Ferran, el virrei Ramon Folc de Cardona-Anglesola mai va posseir l'esmentat ducat. Entre altres possessions, Isabel de Requesens també va comprar: la baronia d'Angri i les senyories de Gragnano, Lettere, Pimonte i Positano (tot al principat de Citra, antigament de Carlo Miroballo), per un valor de 31.000 ducats carlins.⁵⁰

43.- Vegeu el document 1.

44.- J(esús) Ernesto MARTÍNEZ FERRANDO, *Privilegios otorgados por el emperador Carlos V en el Reino de Nápoles*, CSIC (Instituto de Jerónimo Zurita), Barcelona, 1943, núms. 566 i 896; E(ulàlia) D(URAN) G(RAU), "Cardona-Anglesola i de Requesens, Ferran de", a *Gran Enciclopèdia Catalana*, 4, Barcelona, 1973, pàg. 411.

45.- La mare de Ferran Folc de Cardona-Anglesola, Isabel de Requesens, era filla de Galceran de Requesens comte de Palamós, Trivento i Avellino. Però després de la mort de Galceran, les propietats estaven compartides entre les seves tres filles: Maria, Joana i Isabel. El comtat de Palamós va arribar a les mans del marit d'Isabel, Ramon Folc de Cardona-Anglesola, gràcies a la compra feta a les seves cunyades Maria i Joana el 8 d'abril del 1517, acord signat en escriptura el 7 de maig del mateix 1517 davant el notari Joan Vilana de Barcelona (AHCC, *Copias del árbol genealógico y otros documentos*, Índice numerario del árbol... -Op. Cit. nota 16-, núm. 19).

46.- AHCC, *Índice y sumario de las escrituras* (Op. Cit. nota 14), fols. 582-583.

47.- Pietro VINCENTI, *Teatro / de gli hvomini / illustri, / che furono grand'ammiragli / nel regno da Napoli*, 1607, (edició consultada: Gio. Domenico Roncagliolo, Napoli, 1628), pàg. 124; Pere MOLAS RIBALTA, "Caballeros catalanes en las ordenes Militares de Castilla. Siglos XVI y XVII", a *Quaderni Stefaniani*, VII, Pisa, 1988, pàg. 72.

48.- J. E. MARTÍNEZ FERRANDO, *Privilegios otorgados por el emperador...* (Op. Cit. nota 44), núm. 564.

49.- AHCC, *Índice y sumario de las escrituras* (Op. Cit. nota 14), fol. 581.

50.- Nino CORTESE, *Feudi e feudatari napoletani della prima metà del cinquecento*, Società Napoletana di Storia Patria, Napoli, 1931, pàg. 66; Tommaso PEDIO, *Napoli e Spagna nella prima metà del Cinquecento*, Francesco Cacucci, Bari, 1971, pàg. 275, 285 i nota 293.

A Barcelona, es coneixia Ferran com a un personatge influent. Ja hem esmentat la seva relació amb l'emperador Carles V, en motiu del bateig del seu fill gran. Però cal llegir el testimoni que Antoni de Vilanova ens deixa de les corts del 1564, en les quals ens retrata l'animadversió de Ferran i del braç militar cap a la posició servil de Francesc de Montcada: *lo compte d'Aytona [el Montcada]... No mirave per lo bé comú y de tota la terra, ans bé feye en tot lo contrari, per complaure, deyen, a don Gartía de Toledo y pensant-ne fer servey al rey. Per sos respectes de què font tostemps malmirat de tots los catalans fins a tractar-lo de traydor... Y per lo contrari l'almirant de Nàpols sigué tan acreditat... les prenien per bendicions y prenien per molt pròpies les coses que convenien al bé de la terra... casi tots los cavallers seguien l'almirant.*⁵¹

Ferran Folc de Cardona-Anglesola va sufragar la tomba de la seva germana Beatriu, segons constava a la inscripció: Ill(ustrissimi) Beatrici de Cardona hic ad matris / pedes ut ipsa moriens legurat / D(on) Ferdinandus eius frater / regni magni admiratus / dolens f(aciendum) curavit / vixit ann(or)um XXIII obiit XI kal(endas) iun(ii) MDXXXV.⁵² Beatriu fou enterrada al costat del sepulcre de la seva mare, Isabel de Requesens, a l'església de l'Annunziata de Nàpols. La inscripció de la tomba de la seva mare era: Hospes legas, nè lugeas rogo. / Illa Isabella Ricchisentia Cardonia / Neap(olitana) pro Regina iacet hic./ Quam si oculis in terris uidesse uiuentem / summa fuit beatitudo, / quanto feliciores erunt quibus animo / in coelis candem (quinam mori potuit), / contemplari contingerit / credendum est eius formam et uirtutem. / Animae ad eternam gloriam fuisse comites. / Occidit aurora oriente, aet(atis) suae / ann(or)um XXXVI V Mar.⁵³ Es tracta de dues obres atribuïdes indistintament per la historiografia a Girolamo Santacroce i a Giovanni Marigliano; foren destruïdes en un incendi al gener del 1757.⁵⁴ En l'epigrafia de la tomba de Beatriu figura una data, l'any 1535, la qual s'ha volgut veure com la data de la mort de la seva mare Isabel, ja que la tomba d'aquesta última no ofereix una data precisa. Però en el privilegi de confirmació del ducat de Somma a Ferran Folc de Cardona-Anglesola, desembre del 1534, indicava que la propietat fou comprada per la difunta Isabel de Requesens. Formulem la hipòtesi que Isabel de Requesens hauria mort el 5 de març del 1534, a l'edat de 36 anys. Per tant, Isabel hauria nascut el 1498. El matrimoni entre

---

51.- El testimoni d'Antoni de Vilanova el trobarem a: Antoni SIMON i TARRÉS, *Cavallers i ciutadans a la Catalunya del cinc-cents*, Curial, Barcelona, 1991, pàg. 51.

52.- Traducció: a la il·lustre Beatriu de Cardona aquí al costat de la mare, va viure 24 anys morint el 20 de maig del 1535; vianant llegeix-ho ja que també moriràs, en va tenir cura dolorosament el seu germà Ferran, gran almirall del regne.

53.- Traducció: vianant llegeix, i et prego no plorar; aquí jeu aquella Isabel Requesens de Cardona, virreina de Nàpols, la qual fou el cim de la bellesa dels ulls que la veieren viva a la terra, quan feliços seran aquells que la podran contemplar i creure en les seves formes al càndid cel (qui pogués morir), i la seva virtut fou companya de l'ànima i de la glòria eterna; va morir al sortir l'albada el dia 5 de març, a la edat de 36 anys.

54.- Pietro de STEFANO, *Descrittione / dei luoghi sacri / della città di Napoli*, Raymondo Amato, Napoli, 1560, fol. 48 r-v.. Giambattista d'ADDOSIO, *Origine, vicende storiche e progressi della real s. Casa dell'Annunziata di Napoli*, Tipi di Antonio Cons, Napoli, 1883, pàg. 126.

Isabel de Requesens i Ramon Folc de Cardona-Anglesola es va signar a Salamanca el 16 de gener del 1506, davant el notari reial Guerau Fogassot.⁵⁵ Isabel de Requesens, *menor edad*, tindria 8 anys. Per tant Beatriu hauria nascut el 1511, quan Isabel tindria només 13 anys.

Ferran Folc de Cardona-Anglesola va continuar les obres del monestir de Bellpuig, endegades pel seu pare. Fins i tot va arribar a desfer el castell de Sant Martí de Maldà per seguir la construcció del cenobi. L'escut heràldic de Ferran es visible a la porta d'entrada, al cim del pou de la cisterna i a les quatre cantonades del claustre (fig. 4). L'escut és bipartit, a la dreta de l'observador les armes del pare

Fig. 4. Artífex desconegut, escut heràldic de Ferran Folc de Cardona-Anglesola (circa 1529-1535). Bellpuig, convent (Foto: J. Yeguas)

55.- AHCC, *Indice y sumario de las escrituras* (Op. Cit. nota 14), fol. 24. Bach creia que les esposalles entre Ramon i Isabel van produir-se el 1492 (vegeu: A. BACH, *Bellpuig. Història de la vila...* -Op. Cit. nota 34-, pàg. 93).

i a l'esquerra les de la mare.⁵⁶ Segurament les obres realitzades per Ferran són les documentades als anys 30 del segle XVI, quan caldria datar el primer pis del claustre i la rentamans del refectori, entre altres. Segons el quadern de comptes del procurador d'Isabel de Requesens, entre 1529 i 1535 foren portades a terme unes obres al convent de franciscans de Bellpuig pel mestre de cases Joan Llopis, ajudat per Pere d'Hursina.⁵⁷ Entre 1530 i 1531, Joan Llopis va encarregar-se de traslladar i instal·lar la tomba de Ramon Folc de Cardona-Anglesola al cenobi urgellenc. Quan va arribar la tomba napolitana a les costes catalanes, es registra un pagament a un home per anar a Aitona a cridar a mestre Janot Lopis vingués per lo descarregar de la sepultura. Què hi feia Llopis a Aitona? Potser estava al servei de Joan de Montcada, comte d'Aitona? Carbonell Buades, a partir de la documentació sobre les obres del convent i de les instruccions sobre la construcció del castell de Bellpuig, facilitades per Ainaud, proposa identificar Joan Llopis amb *Maese Juan* que apareix citat en les esmentades instruccions, les quals, per la tria de models italians, podrien indicar una possible estada a Itàlia pel mestre en qüestió.⁵⁸ En les instruccions apareix vuit vegades la referència a *Maese Juan*, sense esmentar el seu cognom, però en una es cita el cognom: *Maestre Juan Ysalinio*. Qui era Juan Ysalinio? Bach afirmava que Joan Llopis fou el mestre d'obres del convent i, també, del castell senyorial de Bellpuig.⁵⁹ Llopis va treballar en el castell? Què féu? En quina documentació podem trobar l' anotació? Qui fou el mestre d'obres del convent entre 1507 i 1529? S'hauria d'identificar amb Joan Llopis, el mestre de cases de Bellpuig que el 13 de gener del 1521 participa en una consulta per construir el campanar de l'església prioral de Sant Pere de Reus?⁶⁰ En tot cas, podem identificar Joan Llopis amb *Joan Lopes*, mestre d'obres del convent de Bellpuig, que el 1539 féu la visura de les obres del campanar de l'església de Sant Feliu de Girona.⁶¹ Cal tenir en compte que les instruccions foren enviades el 25 de juny del 1514 per Ramon de Cardona amb la *recomendacion de un pleyto tenia / a la corte y de las obras del castillo y convento de Bellpuig, por / lo que*

56.- En les de Ramon de Cardona-Anglesola hi havia una altra divisió: les armes dels Cardona, quarterats els cards i les flors de llis amb les barres catalanes; i les dels Anglesola, barres horitzontals negres sobre fons groc, en teoria. En les d'Isabel de Requesens-Enríquez també hi havia divisió entre: Requesens, quarterats els tres rocs escacats vorejats de puntes d'or amb les barres catalanes; i els Enríquez, un lleó a sota i un castell a sobre.

57.- Faust de DALMASES i de MASSOT, "Documents d'art antic català", *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, XXXI, núm. 321, Barcelona, 1921 (octubre), pàgs. 255-259; A. BACH RIU, *Història del monestir de Sant...* (Op. Cit nota 28), pàgs. 17-26.

58.- M. CARBONELL BUADES, *Convent de Sant Bartomeu...* (Op. Cit. nota 38), pàg. 21. Sobre els documents: Joan AINAUD DE LASARTE, "Arte. El Renacimiento, el Barroco y el Neoclásico", a *Cataluña*, II, (Tierras de España), Fundación Juan March, Madrid, 1978, pàgs. 80-81; Joan AINAUD de LASARTE, "Documents de Nàpols i Bellpuig sobre el Renaixement i Catalunya", a *D'Art*, 20, Barcelona, 1994, pàgs. 267-280.

59.- A. BACH RIU, *Història del monestir de Sant...* (Op. Cit nota 28), pàg. 17.

60.- Andrés de BOFARULL y BROCA, *Anales históricos de Reus desde su fundación hasta nuestros días*, 1867, (edició consultada: Asociación de Estudios Reusenses -Rosa de Reus, 21-26-, Reus, 1959-1961), pàg. 75.

61.- Joaquim GARRIGA - Marià CARBONELL, *L'art del Renaixement. Segle XVI*, (Història de l'art català, IV), 1986, (edició consultada: Edicions 62, Barcelona, 1994), pàg. 111.

*le enviava el modello de la obra encargandole que se / enviessse todo cuidado en que se hiciessen las obras corres- pondientes a et; y muchas otras dependencias.*⁶²

En el cenobi bellpugenc hi ha diferents peces executades amb formes “a la romana”, que s’haurien de datar entre 1520 i 1535, que proposem atribuir a Joan Llopis fins que no aparegui nova documentació. Per una banda, entrant al refectori hi ha un lavabo o rentamans de pedra encastat al mur, una veritable joia estilística, ja que dins una tipologia gòtica trobem motius decoratius ben renaixentistes (fig. 5). El treball dels grius és molt similar als mateixos monstres que hi ha en els capitells de la galeria del primer pis del claustre, amb una tècnica de picapedrer i amb l’aparició de motius moderns que ens donaria nous arguments per pensar en un mestre de cases com Llopis.⁶³ Per altra banda, a la sala capítular destaquen un parell de claus de volta que, dins un format circular, contenen els retrats d’un bust masculí i un de femení, que tradicionalment s’han identificat amb els fundadors del convent: Ramon Folc de Cardona-Anglesola i Isabel de Requesens. En el retrat femení destaca el contrast entre la traceria gòtica que volta la clau de volta i la garlanda de fruites que rodeja el bust, i el retrat masculí està fet a l’antiga com els medallons on es representaven bustos dels emperadors romans (fig. 6).⁶⁴ Cal destacar les semblances estilístiques entre les figures del timpà del rentamans amb el retrat de Ramon, pel que fa a la manera de treballar els cabells, el drapejat de la roba i les incisions que pretenen ser arrugues (en la cinta de la cintura de l’àngel i en la cinta del cap de Ramon)

Ferran també va col·laborar en la construcció de l’església parroquial de Bellpuig, ja que va donar els terrenys i va erigir una capella particular. El 23 de juny del 1561 una acta del Consell de Bellpuig resumeix les accions que s’havien fet des que l’abril del 1560 sorgís la idea: *fonch preposat com en dies passats los senyors de capellans pahers y promens soplicaren a sa Senyoria los donàs licencia per fer l’Iglesia noua y dit Sor. los ofery la cabalerisa y a la vila no’ls paregué y aixis la cosa es estada en cubert fins avuy y ara de nou sa Senyoria los ne a tornat a convidar que si no la volem fer en lo Castell que vegen lo loch aont la volen fer que y age mes comoditat y manco dany per la vila. Acordaren*

62.- AHCC, Indice y sumario de las escrituras (Op. Cit. nota 14), sense foliar.

63.- El lavabo s’emmarca dins un arc conopial, embellit amb llistons, pinacles i florons. A la part inferior hi ha dos lleons que es donen l’esquena, per la boca dels quals brollava l’aigua del rentamans; enmig del animals hi ha un motiu grotesc amb un gerro de fruita i ocells. A sobre un parell de grius sostenen el que fou l’escut heràldic de la família Cardona-Anglesola, que en el segle XIX fou eliminat per la inscripció: *Plaza / de la / Constitución*; el conjunt de grius i escut havien estat arrencats del seu lloc original, i foren emplaçats en el coronament de la façana de l’Ajuntament. El timpà hi ha la representació de la Mare de Déu amb el Nen, amb un parell d’àngels que, al mateix temps que la sostenen, la cobreixen amb un dossier. A banda i banda observem unes capelletes d’estructura renaixentista (columnes, capitells, fornícula amb venera, fris amb un bucrani i timpà un personatge grotesc fitomòrfic) on hi ha les figures genollades dels sants Francesc d’Assís (a la dreta) i Bartomeu (a l’esquerra, dominant el diable en forma de monstre); en el fons, un relleu vegetal que sembla originar-se en el cap d’àngel alat, i que intenta desenvolupar-se com si fos una ornamentació grotesca.

64.- Ricardo LACORTE, *El «convento» de Bellpuig*, Vilamala, Barcelona, 1949, pàgs. 16-17; M. CARBONELL BUADES, *Convent de Sant Bartomeu...* (Op. Cit. nota 38), pàgs. 60-63.

Fig. 5. Joan Llopis (atribuït), detall del rentamans (circa 1525-1540).
Bellpuig, convent (foto: J. Yeguas)

Fig. 6. Joan Llopis (atribuït), retrat de Ramon Folc de Cardona-Anglesola (circa 1525-1540).
Bellpuig, convent (foto: Oficina de Gestió de Monuments)

y deliberaren tots sens discrepar ningú que dita Iglésia se face a la montecor; al mateix deia s'acorda gravar diferents articles de consum per portar a terme les obres: es vendra lo molto a vint o a real la liura que lo imposit se ha de fer per dita Iglesia... lo anyel y ovella a 18 diners la liura. El 29 de juny del 1561 el consell va decidir fer l'església conforme a la traça primera de mestre Andreu la qual se ha de fer de pedra.⁶⁵ Segons documentació exhumada per Bach: a l'abril del 1573, el campanar exagonal i la coberta de l'església ja s'havien enllestit; el 24 de setembre del 1574 hi ha una protesta contra el mestre d'obres, Tomàs Gener, fill del que va començar l'obra; en el curs del 1574 l'església fou inaugurada; al 1583 s'estava fent la volta del cor, concretament en pedra tosca; el 1584, el mestre Tomàs Gener ja era mort; i el 1591 es contractaven les obres de pavimentació pel davant de l'església amb el pedrapiquer francès, Antoni Vermoch; en el segle XVIII, el 1765 les parets foren enguixades per Miquel Font i el 1791 es comença la construcció de l'escalinata monumental.⁶⁶

Actualment, el temple està molt restaurat després d'ubicar-hi el mausoleu en el segle XIX i de la parcial destrucció del 1936-1939. Es tracta d'un edifici de grans proporcions executat en formes gòtiques molt sòbries, ja que fins al darrer terç del segle XVI aquesta fou la característica habitual arreu de Catalunya; tot i que, ja en el 1583, s'apunten les formes dialectals del classicisme en la volta del cor.⁶⁷ L'única decoració de l'austera façana de l'església és la portada (fig. 7), la qual s'organitza a partir de l'obertura d'arc de mig punt (de 270 cm d'amplada), flanquejada per un parell de columnes amb capitell compost que s'alcen sobre pedestals. Les columnes sostenen un llarg arquiteau, on hi ha un fris amb epigrafi: DOMVS MEA DOMVS [...] VOCABI(t), i a damunt una fornícula.⁶⁸ Un magnífic exemple de portada feta en paràmetres classicistes, sota les influències que arribaven des de Castella o a través de la utilització de gravats que il·lustraven els tractats arquitectònics italians, com els de Serlio o Vignola.⁶⁹ La tipologia de l'obra ens situa dins del segon renaixement català, vers els anys 1580 i 1590.

65.- R(ATA) de ARCHIVO, "Licencia para la construcción de la Iglesia", a *El Heraldo de Urgel*, 7, Bellpuig, 1952 (26 octubre), pàgs. 7-8; R(ATA) de ARCHIVO, "Trazos de nuestra historia. Preliminares para construir la Iglesia de Bellpuig", a *El Heraldo de Urgel*, 11, Bellpuig, 1952 (21 diciembre), pàgs. 3-4. Dades esmentades, sense referència bibliogràfica per: A. BACH, *Bellpuig. Història de la vila...* (Op. Cit. nota 34), pàg. 257.

66.- A. BACH, *Bellpuig i la seva antiga...* (Op. Cit. nota 12), pàg. 141; A. BACH, *Bellpuig. Història de la vila...* (Op. Cit. nota 34), pàgs. 256-258 i 262-263. Per tant, el *mestre Andreu* es cognominaria Gener. De tota manera, Torres Gros esmenta que el pare de Tomàs s'anomenava Melcior Gener, i era natural de Cervera. Llavors qui seria el *mestre Andreu*? Vegeu: J. TORRES GROS, *Ferran Folch de Cardona...* (op. cit. nota 8), pàg. 24.

67.- Garriga i Carbonell destaquen les grans dimensions de l'església. Vegeu: J. GARRIGA - M. CARBONELL, *L'art del Renaixement...* (Op. Cit. nota 61), pàgs. 17, 164-166 i 168. Per una detallada descripció del temple: A. BACH, *Bellpuig. Història de la vila...* (Op. Cit. nota 34), pàg. 259.

68.- Traducció: Casa meva convocarà casa... .

69.- Company considera que la portada de Bellpuig deriva tipològicament de models castellans de la primera meitat de segle XVI, una interpretació que, aplicada a la visió d'altres investigadors menys doctes en història de l'art, fa que Bach titlli l'obra com a *plateresca*. Només podem etiquetar com a *plateresca* una obra castellana

Fig. 7. Tomàs Gener (atribuït), portada (circa 1580-1590). Bellpuig, església parroquial (foto J. Yeguas)

Les lleis dels ordres clàssics són utilitzades amb certa desimboltura a la portada, com en altres obres: el retaule de la capella de Sant Joan dels fusters de la catedral de Barcelona (d'autor desconegut vers 1575), el conjunt del sant sepulcre que hi ha a l'església del monestir de Poblet (obra d'Andreu Ramí­rez vers el 1580), el retaule de la capella del Nom de Jesús a la catedral de Tortosa (obra de Gabriel Cit vers el 1582), el retaule de la parroquial de Sant Andreu de Llavaneres (la part feta per Gaspar Huguet entre 1583-1585), la portada del convent de Sant Domènec a Tortosa (obra de Martí García de Mendoza vers el 1585) o la portada de l'església d'Alcanar (al Montsià, potser atribuïble al mateix García de Mendoza).⁷⁰

A la plana d'Urgell trobem una sèrie de peces arquitectòniques de finals del segle XVI o inicis del segle XVII que cal assenyalar. D'entrada, la decoració geomètrica que hi ha a les pilastres de la portada de Bellpuig, darrera de les columnes, en trobem exemplars a finestrals de cases com: Cal Massot (El Palau d'Anglesola) i Cal Ferrer de Tall (Les Borges Blanques), obres que s'haurien de datar a la primera meitat del segle XVII.⁷¹ A Bellpuig es conserva una altra portada, concretament com a porta d'entrada del Bar López (conegut com "Colores"), al carrer Homenatge a la Vellea, davant de l'Ajuntament.⁷² Una altra es localitza a Tàrrega, Cal Salla, al carrer Lluís Folquet número 3.⁷³ I una tercera a Miralcamp, la portada principal de l'església parroquial de Sant Miquel.⁷⁴

---

realitzada en un llenguatge híbrid entre la tradició medieval i les noves formes renaixentistes, però aquest no és el cas en una peça catalana de la segona meitat del segle XVI (allò que a Castella en diuen *romanismo*, i a altres indrets *manierisme*). No es poden manllevar mecànicament les etiquetes historiogràfiques vàlides per a contextos aliens amb els quals hom es tendeix a comparar, sense superar les exigències de contextualització històrica i artística. Vegeu: A. BACH, *Bellpuig i la seva antiga...* (Op. Cit. nota 12), pàg. 142; Ximo COMPANYY, "Las portadas clásicas del claustro de la Seu Vella", a *Congrés de la Seu Vella de Lleida*, -Lleida, març 1991-, Pagès, Lleida, 1991, pàgs. 306-307.

70.- Per a una síntesi, vegeu: Joan YEGUAS i GASSÓ, *L'escultura a Catalunya entre 1490 i 1575. De la tradició medieval a la difusió i consolidació de les formes a la romanav*, Universitat de Barcelona, Barcelona, 2000, (col·lecció de tesis doctorals microfityxades, núm. 3.892, 2001), pàgs. 671-712 i 729-730. He d'agrair a Joan Hilari Muñoz, el fet de conèixer la portada d'Alcanar.

71.- Per veure fotografies de les cases: Antoni PLADEVALL - Teresa TOSAS (coord.), *Les Garrigues. El Pla d'Urgell*, (Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, 8), Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1999, pàgs. 42 i 195.

72.- Segons Bach, la casa fou comprada el 1581 per transformar-se en la seu del consell municipal (vegeu: A. BACH, *Bellpuig. Història de la vila...* -Op. Cit. nota 34-, pàg. 107). Una portada flanquejada amb pilastres sobre pedestals, no té arquitrau ni timpà. En la qual es troba la inscripció: SINT OCULI TUI APERTI D(omi)NE SUPER DOMUM ISTA DIE AC NOCTE / 1583. Traducció de l'epigrafiya: que els vostres ulls, senyor, vetllin dia i nit aquesta casa.

73.- Obra de gran senzillesa i d'enorme claretat compositiva (140 cm d'amplada en l'obertura). La part superior hi hauria un timpà amb una conquilla a l'interior i un parell d'àmfores als extrems, una peça que ha patit modificacions. Devia molestar a l'obrir el balcó que avui hi trobem, tot i que la pedra decorada fou aprofitada en la base de la balconada. L'efecte òptic entre la portada i la base del balcó és destacable. L'obra s'hauria de datar en el primer quart del segle XVII.

74.- Portada d'obertura quadrangular (185 cm d'amplada), flanquejada per dues columnes que s'alçen sobre pedestals. L'arquitrau està adossat a la paret, i té decoració escultòrica (dos unicorns enfrontats, separats per un cap, que sembla el de Crist). El timpà també té una conquilla a l'interior. L'obra s'hauria de datar en el primer quart del segle XVII.

DOCUMENT 1

24 de febrer del 1522. Extracte del testament de Ramon Folc de Cardona-Anglesola signat a Nàpols davant el notari Francesco de Nubulis.

AHCC (Arxiu Històric Comarcal de Cervera), *Indice y sumario de las escrituras que estan el archivo de Bellpuig del duque de Sessa*, 1750, fol. 12-14 (transcripció inèdita).

Item otro autho en pergamino, en el qual esta descrito el testa- / mento y ultima voluntad del ilustre Don Raymundo de Cardona vi- / rey de Napoles y capitán general de la magestad cesarea; el qual firmò / en el castillo de Napoles a 24 de febrero 1522 en poder de Francesco / de Nubulis por autoridad referente a notario. En el qual elegio sepultura / a su cuerpo en el monasterio de San Bartholome de su villa de / Bellpuig hacedora; y ser su cuerpo alli transferido en donde / mando fuesse hecha sepultura a conocimiento de sus albaceas. / Y en aquel instituyò heredero suyo universal al ilustre Don Fernando de / Cardona su hijo y de la ilustre Doña Isabel muger suya comun de / todos sus bienes, estados y señorias existentes en los reynos de / Napoles, Sicilia, Cerdeña, Valencia y Principado de Cataluña. Baxo / tal pacto, vinculo y condicion, esto es: que si el dicho ilustre Don Fernando / de Cardona hijo, heredero suyo no serà porque no podrá, ò no / querrà, ò morirà en pupillar edad, y quando, que quando / sin hijo o hijos legitimos, en tal caso substituyò al dicho Don / Fernando, y à el heredero instituyo Doña María de Cardona hija / suya legitima y natural, y de la dicha ilustre Doña Ysabel muger suya, / si entonces vivirà, y sino vivirà substituyo en aquella, y à el he- / redero instituyo y llamo Doña Beatriz segunda hija suyo, y de / dicha Doña Ysabel su muger, con muchos vinculos, y condiciones en / la disposicion del dicho testamento a puestos à dichas Doña María y Doña / Beatriz: a las quales recusando, y contrahaciendo su ilustre señoria / substituyo en aquellas en pariente mas cercano masculino que / se hallase de la casa de Cardona en el principado de Cataluña, ob- / servando et orden de primogenito. Y port quanto su ilustre señoria / tenia los oficios de almirante de Napoles, y de Capitan general / de todos los mares del dominio de la magestad cesarea, con la facul- / tad de nombrar entrevivos, ò en ultima voluntad un herede- / ro, y successor de aquellos, eligio heredero, y successor en dichos ofi- / cios al dicho ilustre Don Fernando de Cardona, y dexò a Don Antonio de / Cardona hijo suyo primogenito legitimo por la inhabilidad / de naturaleza, en que està puesto cada año 200 libras, mas dexò / a las dichas Doña Maria y Doña Beatriz hijas suyas à cada una de / aquellas 10.000 libras. Juntamente, en dicho autho hay dos trasump- / tos en pergamino et uno, y el otro e papel authenticos.

DOCUMENT 2

15 de juny del 1539. Extracte dels capítols matrimonials signats a Toledo entre Ferran Folc de Cardona-Anglesola i Beatriu Fernández de Córdoba.

AHCC, *Indice y sumario de las escrituras que estan el archivo de Bellpuig del duque de Sessa*, 1750, fols. 14-15 (transcripció inèdita).

Item ocho ojas en pergamino escritas, en aquellas estan continua- / dos los capitulos matrimoniales firmados ente los ilustres Don Fernando / de Cardona Almirante de Napoles, duque de Soma, conde de Pala- / mos de una parte; con Doña Beatriz de Cordova y Figueroa hija de / los ilustres duque y duquesa de Sessa. El qual matrimonio fue hecho / con intervencion de la magnifica cesarea y de los ilustres Hernando Gon- / zales de Cordova hermano de dicha Doña Beatriz y de Don Francisco de los / Covos comendador mayor de León secretario de la prefacta magestad / cezarea, y de los ilustres comendadores de León y de Castilla Hernan- / do de Cordova y llavero de Calatrava, y de otros nobles señores allí / presentes, con el qual matrimonio dicha ilustre Doña Beatriz constituyò / y ofreciò llevar en dotte al dicho señor ilustre Almirante cinquenta mil du- / cados en oro, con que dicha señora haya de renunciar a los bienes paterna- / les y maternales y de los ilustres señores Gran Capitan y Duquesa de / Terranova sus abuelos. Los quales 50.000 ducados ofrecieron pagar / sobre la baronia de Vico, y otros estados que dicho ilustre duque de Sessa / tiene en el reyno de Napoles. La firma de los quales capitulos / fue en Toledo à los 15 de junio de 1539, cerrados por Juan Ortega / notario de la ciudad de Toledo.

DOCUMENT 3

2 de juliol del 1553. Testament de Beatriu Fernández de Córdoba, muller de Ferran Folc de Cardona-Anglesola.

AHPB (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona), Joan Jeroni Canyelles, *Manual de testaments 1520-1561*, llig. 21, fols. 459-464 (transcripció inèdita, citat a: M. CARBONELL BUADES, *Convent de Sant Bartomeu...* -Op. Cit. nota 38-, pàg. 25).

En nombre de Dios todo poderoso padre hijo y / spiritu santo y de la virge Maria madre y señora nuestra / y de todos los santos y santas del parayso yo donya / Beatriz de Figueroa duquesa de Soma muger que soy / del muy ilustre señor don Fernando de Cardona al- / mirante de Nápoles duque de Soma y conde / de Palamós poblado en sta ciudad de Barcelona / hija legitima y natural de los muy ilustres señores don (sic) / stando enferma del cuerpo sana empero de la / voluntad y en mi seso y entendimiento natural tal / qual Dios nuestro señor tubo por bien

de ... creyendo / como creo bien y firmamente en la santissima / trinidad padre y hijo y spiritu santo tres personas / y un solo Dios quiriendo como quiero poner mi alma en la mas sana carrera que para / me salbar conbiene tomando como tomo por / mi abogada e intercessora a la virgen gloriosa / nuestra señora santa Maria fago y ordeno este / mi testamento de la forma y manera siguiente. / Primeramente mando mi alma a Dios todo poderoso / que ell que la dió y redimió por su preciosa sangre / tenga por bien de la levar a su santo reyno / y el cuerpo mando a la tierra que de ella fue / formado y nombro por mis albaceas y testamentarios con poder cumplido para cumplir y fiar et / cumplir las mandas y cosas abaxo ordenadas / al dicho muy ilustre señor don Fernando de / Cardona almirante de Nápoles mi señor / y marido tanto amado e al ilustre señor duque / de Sesa mi hermano y a la marquesa de Gibra- / león dony Francisca della Suda / mi hermana y al muy reverendo señor don Diego Sar- / miento inquisidor de Cathalunya y al reverendo padre / fray Raphael Manegat mestro en sacra theologia / y guardian del monasterio de sant Francisco de Barcelona e al señor don Pedro de Cardona governador e a los cinco juntos e a cadauno por si en ausencia / o defeto de los o tios que en esto no pudieren o no qui- / sieren entervenir. / E anes de todas cosas quiero y mando que todas / las deudas que yo debiere o fuese obligada e todas / las injurias o tuertos a restitución de los quales / paresciere ser obligada sean pagadas pagados / y satisfechas de mis bienes luego después de mis / dias brevemente y lanamente sin pleyto ni / cuestión alguna sino segu buena concordia / en cargando sobre eso el alma de los dichos / mis testamentarios. / La sepultura de mi cuerpo quiero que se haga / a donde el Almirante mi señor mandare si / stubiere ante a la fin de mis dias y sino stubiere / quiero que mi cuerpo sea encomendado en alguna / iglesia o monasterio que a mis testamentarios paresciere / a por que el dicho Almirante mi señor haya legado / el qual después mande enterrar mi cuerpo / en la sepultura a donde su voluntat fuere / que su cuerpo después de sus dias haya de eser / enterrado suplicandole que sea secundo que como / juntos havemos reposado en la vida reposemos / en una sepultura, la qual sepultura quiero / que se haga sin cerimonia alguna mundana / sino a todo provecho de mi alma. / Item digo que quiero que luego después de haver / fallecido lo mas preso que ser pudiese se me diga / un trentanario de las missas de sant Amador / en la iglesia a donde fuere enterrada y en todo lo demas de mi entierro y obsequias / missas y otros sufragios de mi alma se haga la / voluntad de dicho mi señor el Almirante. / Item digo que mando al hospital general de Barcelona / por amor de Dios. / Item a los hijos guerfanos de la dicha ciudad. / Item a cadauno de mis albaceas y testamentarios / por los trabajaos. / Item mas mando a la iglesia parroquial / de sant Just y sant Pastor de Barcelona de la qual / soy parrochiana por el dicho del parrochiage. / Item digo y mando que una pollice que tengo dada / a Aynes de Gavarra criada mia de dos mil / ducados sea complida y se le den a su voluntad / y en cargo al Almirante mi señor mire por

ella por / que mesa bien servido y me ha criado a mi y a mis / hijos. / Item quiero que a Aynes su sobrina se le den quinientos / ducados para ayuda de casarse. / Item quiero que a su hermana Maria de Mercado se le / den quatrocientos ducados y a Cathalina de / Mercado otros quatrocientos ducados. / Item quiero que a la Peguera y a l'Altarriba y a la / Cirera y a la Cardona se les pague su quitamon / que se les debiere. / Item a Margarida Ciurana quiere que se le den / sinquenta libras por ayuda de su casamiento. / Item quiero a Maria de Onaya se le den sinquenta / libras por ayuda de casamiento. / Item quiero que a Margarideta y Magina se den ciento / libras a cadauna de ellas. / Item quiero que a Ysabel de la Cardona se le den ciento / libras. / Item quiero y mando que Camilla y Angela Solanas unas seans libres y franchas y si quisieren servir / a mi señor el Almirante le suplico las remedie. / Item quiero que a Ysabel Genera se den treynta libras. / Item quiero que en la yglesia a donde yo fuere enterrada / y fuere mi sepultada sea instruida y celebrada / por mi alma y de todos los defuntos una missa quo- / tidiana de requiem resada. / Item quiero que se paguen y den trescientos ducados / para rescate de catinos cristianos y que sean antes / mochachos o mochachas naturales de tierra del señor Almirante / sy ovyere sino donde mas necesidad viniere / que otros por el peligro en que stan de renyegat / ma fe santa Cathalina. / Item digo quando don Antonio y don / Hieronymo hijos mios clarissimos y del dicho / Almirante mi señor la legitima parte y porción / que a ellos y cadascuno de ellos en mis bienes pertenece / fuere segun el privilegio o consuetud de Barcelona en la qual / legitima parte a cadauno de ellos fago y insti- / tuyo herederos particulares. / Item mas digo que la misma legitima parte y porción / mando a donya Anna mi hija y del dicho mi señor / Almirante y en que aquella la fago e instituyo / heredera particular y nole de lo mas por quanto / le dexo una buena madre como es la señora marquesa / como hija como yo se la encomiendo y se lo / suplico y pido por merced. / Item digo que quiero y es mi voluntad que el dicho / Almirante mi señor sea usufructuario de su vida de mis / bienes sin que fixara por ello prestar cantion alguna / y sin que de dicho usufructo le pueda ser pidida / cuenta alguna. / En todos los otros mis bienes inmuebles y raizes / havidos y por haver ... y acciones / a donde quiera que sean y en qualquier specie o / genero que consistan e que yo el e tengo habre eterme / e que a mi pertenescen e pertenescrien por qual- / quier título causa o razón fago e instituyo / heredero mio universal a don Luis hijo mio / maior e del dicho Almirante mi señor de edad / de quatro anyos y III meses si a la fin de mis dias biviera / y heredero mio ser querra y siendo mi heredero / y después falleciendo con hijos masculos / uno o muchos fago e instituyo y nombro por mi / heredero universal su niijo masculino maior / y los descentientes masculos de aquel el uno / después de otro servando e guardando entre ellos / el orden de primogenitura del primero hasta / el postrero incensine. E si el dicho don / Luys mi hijo e sus hijos e descendientes masculos / morian en qualquier tiempo sin hinos o descendientes / masculos de tal manera

que toda la linea de los/ descendientes masculos del dicho mi hijo faltasse/ lo qual Dios no quiera en tal caso fago nombro / e instituyo por mi heredero unival la hija / maior del dicho don Loys mi hijo e los descendientes / de aquella primero los masculos después las mugeres por orden de successión de los unos/ a los otros asta el postrero inclusive guardando entre / ellos como dicho es el orden de primogenitura / y en qualquier caso que el dicho don Luys / no fuesse mi heredero y en caso que lo fuesse / y morieese sin hijos algunos legitimos / y naturales y de legitimo y carnal matrimonio / nascidos o descendientes de aquellos en dichos casos / y cadauno de ellos hago y nombro por mi heredero / universal al dicho don Antonio otro hijo mio y a sus / descendientes legitimos y naturales por el mesmo / orden y con las mismas condiciones y vinculos / que con el dicho don Loys y sus descendientes tengo / dicho y ordenado y faltando el dicho don Anto- / nio y sus descendientes legitimos fago y nombro / e instituyo por mi heredero universal don Hiero- / nimo otro hijo mio e sus descendientes legitimos / y naturales por el mesmo orden y con los mesmos / vinculos y condiciones que de los otros mis hijos / y sus descendientes arriba tengo ordenado y / faltando todos los dichos mis hijos e sus descen- / dientes legitimos nombro por mi heredero universal / otros hijos masculos si Dios fuere servido de / me dar e los descendientes de ellos legitimos / y naturales por el mesmo orden vinculos y con- / ditiones que de los otros tengo dicho y disposado / y si mas hijos masculos no dexare o dexase / mas ellos y sus descendientes morian y faltarian / en tal caso e casos nombro e instituyo por mi / heredero universal a donya Anna mi hija / arriba nombrada y a sus descendientes legitimos / y naturales primero los masculos y después las / mugeres por el mismo orden y con los mesmos / vinculos y condiciones que de los hijos masculos / y sus descendientes tengo ordenado, y faltando / la dicha dona Anna y sus descendientes legitimos / nombro por mi heredero universal las otras hijas / que al dia de mi muerte dexare y a los descendientes / de ellas por orden de successión y guardando el / dicho orden de primogenitura y con las mesmas / condiciones y vinculos que de los otros hijos y hija / tengo dicho y ordenado, y porque quiero / y entiendo que dichos mis bienes sean todos vinculados / por orden de mayorazgo para mis hijos y sus descen- / dientes mando que todos sean sinerfadados y con- / servados y no se puedan vender ni en otra / qualquier manera enagenar ni ... de ellos / por los granados ni sus herederos legitimos / ni quantos por que con tal condición ... / de los ... mis herederos y lo que esta / mi condición no guardaren sea privado y mis / bienes vengán al otro después de ell con el / orden arriba dicho llamado. E en caso que todos / mis hijos y hijas e sus descendientes faltassen / de tal manera que ninguno de ellos obiesse, quiero / y es mi voluntad que la renta que de mis bienes pro- / cediere en uno anyo se combierta las dos / partes en casar guerdanas y en lo otro anyo / en rescatar catinos cristianos y la tercera / parte siempre y cada anyo se combierta / en hazer y mantener un hospital general / de pobres enfermos

caminantes y otros en la / vila de Bellpuche que es de mi señor el Al- /mirante y de esta administración y pia / distribución sean administradores el Almirante mi señor y sus successores. / Los quales cada un anyo porque hagan bien / su officio tengan por sus trabajos / encargando los ... / sobre la diligencia y legalidad y dando y come- / tiendo los sobre el recibir y cobrir de mis / rentas como del distribuir y administrar / aquellas todas mis vezes y libera admini- / stración en los usos arriba dichos. / Este es mi último testamento y postrimenta / voluntad lo qual quiero que valga por valido / testamento codicillos o otra ultra voluntad / por la qual maior del dicho valer / pudiere revocando expressamente con / la presente qualquier otros testamentos / e últimas voluntades por mi fechos y fir- / mados fechas y firmadas ante qualesquier / notarios en qualquier forma de palabras / aun que de aquellas a qui se hubiesse de hazer / expressa mention que todas las otras quiero / que sean ningunas y esta vala y se observe / y guarde y de ella se hagan den y libren / a mi heredero y otros nombrados o que / tuvieren i meresse los translados y clansulas / que fueren menester por el scrivano la presente / mi última voluntad y ordinación testificante.

DOCUMENT 4

18 de setembre del 1553. Inventari post-mortem de Beatriu Fernández de Córdoba, muller de Ferran Folc de Cardona-Anglesola.

AHPB, Joan Jeroni Canyelles, 313/86, *Bursa inventariorum*, 1547-1563, sense foliar (transcripció inèdita, citat a: M. CARBONELL BUADES, *Convent de Sant Bartomeu...* -Op. Cit. nota 38-, pàg. 25).

Die martis XVIII mensis / septembris anno a nativitate domini / MDLIII. / Inventari o memorial de les joyes robes y altres coses / que foren de la molt illustre senyora dona Beatris de / Cardona y de Figueroa quondam consort del molt ilustre senyor / Don Ferrando de Cardona almirant de Nàpols / senyor de la baronia de Bellpuig per pres a instantia / del dit ilustre senyor almirant y de la senyora / Agnes de Gomarra vidua stant en casa de dit senyor / almirant les quals robes devall scrites li són stades / acomenades per dit senyor almirant y per ella en / comanda preses com de aquella mes llargament consta / son poder del notari devall scrit dia y any sobredits / les quals joyes y robes y altres coses son les següents les / quals se son trobades en casa del dit senyor almirant. / Primo atrobam en una cambra del / segon sostre de la casa té lo dit ilustre / senyor almirant en la present ciutat de / Barcelona la qual és situada en lo / carrer ampla, la roba següent la qual / digueren era de la dita ilustre senyora duquesa / quondam consort sua. / Primo una caixa de mitja càrrega cuberta / de cuyro ferrada dins la qual és lo següent. / Primo una sinta de or de martell feta en XXV pessés / a modo de unas rosetas smaltades ab encast de sinch / robins grossos, quatre smaragdes

grans, tres diamants / grans de taula, quaranta y hun robin mijan- / çers y altres sich robins mijançers enquestats / a part, los quals son de la mateixa sinta, quinze / per les rodones grosses y un balaix gros e un dia- / mant de punta gran en la delantera de la dita / sinta. / Item un joell gran de or smaltat, enquestat / ab tres pedres grans, ço es un diamant de taula / y un robi rocha e un çaffir. / Item un altre joell de or smaltat, enquestat / ab tretze diamants taules los nou triangol / y los quatre quadrats tots mijançers y tres / per les medianes rodones penjants. / Item altre joell de or smaltat, y enquistat ab / tres pedres medianes, ço es un diamant octavat / y un smaragda taula e un çaffir tambe taula. / Item un collar de or de pich de martell ab dotze / pessas totes smaltades, ab sis robins grans rochas / y sis diamants grans taulers enquestats ab dit / collar, e les quals son del mateix collar / enquestades ab vint y quatra perles grans rodones. / Item un çarcillo o arracada de or ab un balaix / gran foradat y una perla grossa y altres tres perles / mijançeres rodones penjants. / Item un altre collar de onze lazades de or smaltades de / blanch y dotze perles rodones molt grosses enfilades en / un fils de or les quals són del mateix collar. / Item dotze pessas de or smaltades que són de unes / axorques desguarnides y onze pessas de enquasts / soltes en que ha onze robins taules y deu dia- / mants grans taules y vint perles rodones grosses / soltes que són de les dites axorques y mes una peça / de or feta com una és buydada y smaltada / ab dos perles preses abella que eren de les prop dites axor- / ques. / Item setanta sis puntas de or smaltades de blanch / y negre belles, que són sis dotzenes y quatre peçes. / Item quoranta sis botons de or grossos smaltats de / negre y blau ab ses baguetas y una roseta als caps. / Item altres cinquanta sinch botons de or buydats y cadahu / encastat ab sis robins petits y entre tots y falten onze / rubinets. / Item altres quoranta set botons més petits que ls prop dits tambe de or smeltats de blanch y enquestat quiscun boto / ab tres robinets petits. / Item vuyt manilles entorxades. / Item deset peces de or grans buydades smaltades de diversos / smalts y nou pessas de or mes petites smaltades per gornir / cosies. / Item tres sortijas de or trencades la una enquestada ab un diamant gran taula y laltre enquestada ab un / smaragda gran taula y laltre de un robi gran taula. / Item altra sortija de or ab encast de un diamant gran / taula smaltada de negre. / Item altra sortija smaltada de negre enquestada ab quatre diamants triangols la hu gran y los tres mijans / y altres devuyt diamants taules petites encastats alre- / dedor de dita sortija. / Item altra sortija de or smaltada de negra ab encast de / vuyt diamants en lo mig los quatre puntes y los qua- / tre et triangol y altres vuyt diamants taules en- / questats per lo çerco de dita sortija. / Item altra sortija de or smaltada de negra ab sinch / diamants los quatre taules y lo del mig punta / enquestats a modo de creu. / Item un vas a manera de unes fonts fet de una pedra / calcedonia guarnit de or smaltat y dintra de la / pileta un cap de sant Joan Batista de or. / Item un tros de banya de alicorn a manera de mani- / lla trencada al un costat. / Item vint pessas a modo de uns tronchs de or buydades / ab certs smalts ab ses baguetes als caps que diu

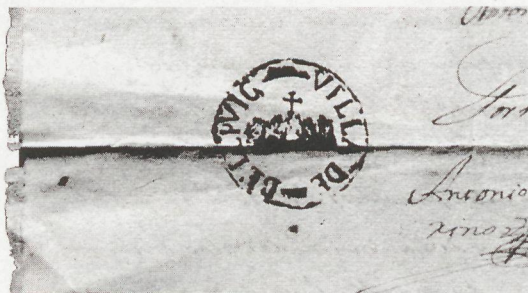
la señora / Agnes de Gomarra son de la senyora dona Anya de Cardona / filla de su señoria. / Item dotze dilets de granats menuts octovats enfilats / que son entre tots siscents granats los quals dix dita senyora / Gomarra son de la dita señora dona Anya. / Item un brassalet de or a modo de gesserant gros ab quatre / pessas a modo de elmesqueres de pasta de ambra totes / smaltades lo qual dix dita senyora Gomarra era de la dita / senyora dona Anya. Item quaranta sinch peçetes de or petites de / fetxura de flors de llirs smaltades, les quals son / per a guarnir tocados smaltades de negre / dix dita senyora Gomarra so de dita señora dona / Anya. / Item quoranta peçes de or un poch maioretas smal- / tades de blanch y negre, tambe per guarnicions de / tocados les quals dix dita señora son de la dita / señora dona Anya. / Item tres capsetes de fusta rodones petites plenes de / (spinells) granadets petits fets a modo de rosetas aga- / fats en dites capsas. / Item altres quatre capsetes de fusta rodones / petites ab certa quantitat de granats y sis pedretes / de cristall per a fer arecades. / Item un cofret de fusta de eva no guarnida de plata / dins la qual ha dos cofrets petits lo hu cu- / bert de cetí carne fi y guarnit de or ab tres reliquiarios / de oro que aporten los fills de sa señoria ab reli- / quies y l'altre de argent tanbe per a tenir reliquies. / Item dos perfumadors de argents ab sos taps. / Item altra perfumador de argents que la señora mar- / quesa de Gribreleon dona a la dita senyora dona / Anya. / Item un braserico de argent obrat ab tres peus / fet a modo de triangol ab una paleta de argent ab / sa cadaneta y una palmatoria de argent per a tenir / candeles. / Item una caxeta de plom dins la qual ha tres parells de guants ab quoranta rosetas de or petites / smaltades. / Item un corpinyo de cuyro adobat de ambre. / Item una scrivania gran de las Indias guardina / de plata daurada. / Item set dotzenas y sinch cuentas grossas de plata / que son vuytanta y nou pessas en filades. / Item una caxeta petita cuberta de / vellut carmesí guarnida de argent / que's per tenir joyas. / Item un platet de argent octavat a manera / de làntia. / Item dos panerets de fil de argent tirat la hun petit / y laltre maioret. / Item un casso de argent. / Item en dos altres caixas de mija carrega ferradas / cubertas de cuyro semblants a la prop dita / dins la qual és la roba seguent. / Primo una saya de brocat en sortijada de plata / ab cors y mànegues de media punta. / Item una ropa de tellilla de oro morada / scarada ab un passamà de or. / Item un altra roba de cetí carmesí recamada / de plata y or guarnida ab un passamà de or. / Item un altra roba de vellut morat guarnida / ab alemares y botons de argent. / Item una altra roba de vellut negre guarnida / ab uns alemares y botons de or y ab passamà. / Item altra roba de vellut negre guarnida ab / alemares y botons y passamà de plata. / Item una merlota de vellut negre guarnida / ab passamà y cayrells de or. / Item una altra roba emmerlotada de tafetà tange / color guarnida de passamà de plata y ceda en- / carnada. / Item unes vesquinyes del mateix tafetà tange / color guarnida de tres tires de passapié de plata / y ceda encarnada. / Item altres vesquinyes de vellut blau / recamades de canyotillo de plata. / Item altres vesquinyes de vellut groch ab / dos lligades de or y plata

daltabaix y altre / de dor (sic). / Item una saya de tafeta blanch ab cop y managues / de media punta guarnidas de franja de çeda blancha / y folrada de tafetà blanch çenar. / Item una altra saya de cetí blanch respada / ab cors y mànegas de media punta guarnida de / vellut y cetí blanch e forrada de tafeta sensillo. / Item dos altres sayas de vellut negres lises ab los / cossos altos y baxos y mànegas rodones. / Item una cota de cetí negre guarnida / ab un rivet de vellut negre ab mànegas justas. / Item una roba de tafetà negra guarnida ab / un rivet de vellut negre. / Item unas vesquinyes de domàs groch guarnides ab dos faxes de vellut groch. / Item una altra roba de vellut blau ab alemares y / cayrells de plata y ceda vella. / Item una devantera de tela de plata recamada / ab uns recamos de cordonet de or sobre vellut / carmesi. / Item altre devantera de tela de or lisa. / Item dos cueres de vellut negre la huna guar- / nida ab passa de or y l'altre de passama de / plata. / Item una camisa morisca recamada de cordonet de / çeda blancha. / Item altra roba de Cambray ab una gornicioneta / de fil blanch. / Item un capot de vellut carmesí guarnit de felpa / carmesi. / Item un altre capot de vellut negre guarnit ab / dos vies de passa de or y çeda. / Item una cinta a manera de talabart de vellut / negre guarnida los ferros de plata. / Item altra cinta de vellut negre / ab los ferros de ferro envernissats. / Item una peça de cetí negre que tira de nou canes. / Item un tros de tela de or tira una cana y / mija. / Item una managueta de felpa forrada de vellut / negre per tenir les mans guarnida ab un passamà / de or. / Item una mantellina de vellut negre folrada / de felpa negre. / Item altra mantellina de vellut blau fol- / rada de tafeta senzillo del mateix color. / Item un manto de tafetà negre ab un rivet / del mateix. / Item dos sombreros de vellut negre lisos ab sos / cordons de çeda negra. / Item altre sombrero de vellut negre repuntat / de or guarnit ab un passamà al entorn y / ab son cordo de or. / Item unes hores de pregamí (sic) scrites de mà cubertes de vellut carmesí ab los / tencadors de or smaltats molt riques. / Item una alforro (afforro) de felpa negra trahida. / Item tres gorres les dos de vellut blanch y l'altre / de vellut negre lises. / Item unes mànegues y còfia de canyotillo de or y / plata. / Item altres mànegas y còfia de or y çeda pardillo. / Item altres mànegues y còfia de plata y çeda blava. / Item una altra còfia de or y plata y çeda morada. / Item unes altres mànegues totes de plata. / Item unes altres mànegues de cetí morat cubertes / de recamadura de cadenilla de plata y canyotillo / de or, les quals dix dita senyora Agnes de Gomar- / ra son de la senyora dona Anya. / Item unes altres manegas y davantera de cetí carmesí / morat totas recamades de cadanillas de or tirat / y de canyotillo de oro y plata molt richas les quals / dix dita senyora Gomarra son de la dita senyora dona / Anya. / Item tres mànegues de calicuch gornides ab fullateria / de plata. / Item unas devanteras per a assavello (apavello) de una mostra / molt ampla brodades de çeda de grana y verda. / Item altres mànegues de Olanda ab los punyets / brodats de or y çeda de grana. / Item uns saltiris de amatistas morats ab sis senyals / de cristall guarnits de or smaltats y un altre / senyal de cristall sens guarnir. / Item un cordo de senyr de

amatistes de la / mateixa color lises. / Item un altre cordon de fusta de sandalos fets a mo- / do de tronchs. / Item altres saltiris de sexanta senyals rodons de lapis- / lassios. / Item uns saltiris de lignum molt grossos. / Testes sunt magnificus Lopez Cerdan domicellus cum / dicto illustre domino admiratu neapolis comorante / et formes Lazerus Amat notarius Barchinone habitans.

Índex general

Ressò a València dels efectes que tingué la pesta de 1599 a l'Urgell Francesc Crosas	3
Mestres de gramàtica de Bellpuig (1603-1643) Josep M. Llobet i Portella	9
Llocs, viles i ciutats entre l'edat mitjana i l'edat moderna. El nom i la valoració a través d'un cas concret Ramon Miró i Baldrich	15
Joan Font, prevere bellpugenc del segle XVI Josep M. Planes i Closa	29
El simbolisme de l'església parroquial de Bellpuig Jaume Torres i Gros	57
Sobre Beatreu Fernández de Córdoba (1523-1553) i la seva família Joan Yeguas i Gassó	69

Il·lustració portada: Targeta postal de Bellpuig. Arxiu J. Torres

Damunt: Detall del segell de la vila en un document de 1826. AMB

Edita: Associació d'Amics de la Plana d'Urgell. - Apartat 20 - 25250 Bellpuig - Països Catalans

© els autors.

Dipòsit Legal: L. - 479 - 2001

Impremta SALADRIGUES - Font, 7 - Bellpuig.